

ZLATKO KRILIĆ: POČETAK PLOVIDBE
SAM

Nagrada »Grigor Vitez« za tekst (1982)
Nagrada »Grigor Vitez« i »Ivana Brlić-Mažuranić«.

DOBRA KNJIGA — lektira za četvrti razred osnovne škole

Urednica

SLAVENKA HALAČEV - GOSPODNETIĆ

Recenzentice

DUBRAVKA TEŽAK
DANICA VRGOC

Ilustrator

JOŠKO MARUSIĆ

Likovna urednica

JELENA MUSIĆ

Grafička urednica

KSENIJA BAŽDAR

Lektor

VLADIMIR STROJNY

IRO Školska knjiga, Zagreb, Masarykova 28

Za izdavača

dr JOSIP MALIĆ

Korektorica

IVANKA PALEŠČAK - RADEŠIĆ

Tiskanje završeno u listopadu 1986.

Naklada 10 000 primjeraka

Katalogizacija u publikaciji — CIP
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 886.2-31

KRILIĆ, Zlatko

Početak plovidbe ; Sam : lektira za
četvrti razred osnovne škole / Zlatko Krilić
; priredio Željko Ivanjek ; [ilustrator Joško
Marušić], — 2. izd. — Zagreb : Školska knjiga,
1986. — 68 str. : ilustr. ; 25 cm. — (Dobra
knjiga. Lektira za četvrti razred osnovne
škole)

ZLATKO KRILIĆ

Početak plovidbe

*

Sam

LEKTIRA ZA ČETVRTI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

Priredio
ŽELJKO IVANJEK

II izdanje

ŠKOLSKA KNJIGA, ZAGREB 1986

TREBA LI VJEROVATI PISCU

Meni se uvijek činilo da je istina najvažnija, najteža, sve naj... Otkrivao sam s vremenom kako su mi lagali starci, učitelji, prodavači crtanih romana i romobila. Nisam zapisao sve njihove laži, na primjer onu o rodi koja me donijela na Trešnjevku, o sladoledu koji će dobiti sutra, o moru koje će vidjeti idućeg ljeta; istinu sam volio sve više.

Pisac Zlatko Krilić moj je priatelj. To neću i ne mogu zatajiti zato što njegove knjige govore istinu. Usput, svatko ima svoju istinu, istina čak ima više od ljudi zato što je neki rado mijenjaju. Zlatko se drži vlastite. Taj »dugi, veliki pisac od dva metra« očuvao je u svom fizičkom liku vedrinu dječarca iz Slavonije, zagrebačkog đaka, koji se jednako voli igrati, bez varanja, po pravilima.

Sjećam se našeg doigravanja »jamba« s pet kockica od kojih svaka ima šest različitih lica. Vjerujem da je olovka, pisanje knjiga, igra za Zlatka, igra kojoj pristupa ozbilnjim radom velikih igrača. Na njegovu pisaćem stolu, umetnutu u stroj, стоји stranica knjige što ćemo je čitati tko zna kada. Onda kad pisac odluči da je »zrela«. Hoće li prečrtati riječ, rečenicu, ponovno, iz početka, napisati cijelu stranicu? Samo ozbiljan posao leži po bijelim rubovima knjige od »lepršavih« rečenica, smjurija i dosjetki velikog — malog Zlatka. (O nadarenosti nije potrebno govoriti.) Siguran sam da u ladici stola Krilić čuva brojne **skice** (nacrti) koje čekaju da postanu priče; one vrebaju Zlatka i on njih /reba. Skica je za Zlatka sadržaj, »kostur« priče koju tek treba ispisati za čitaoca.

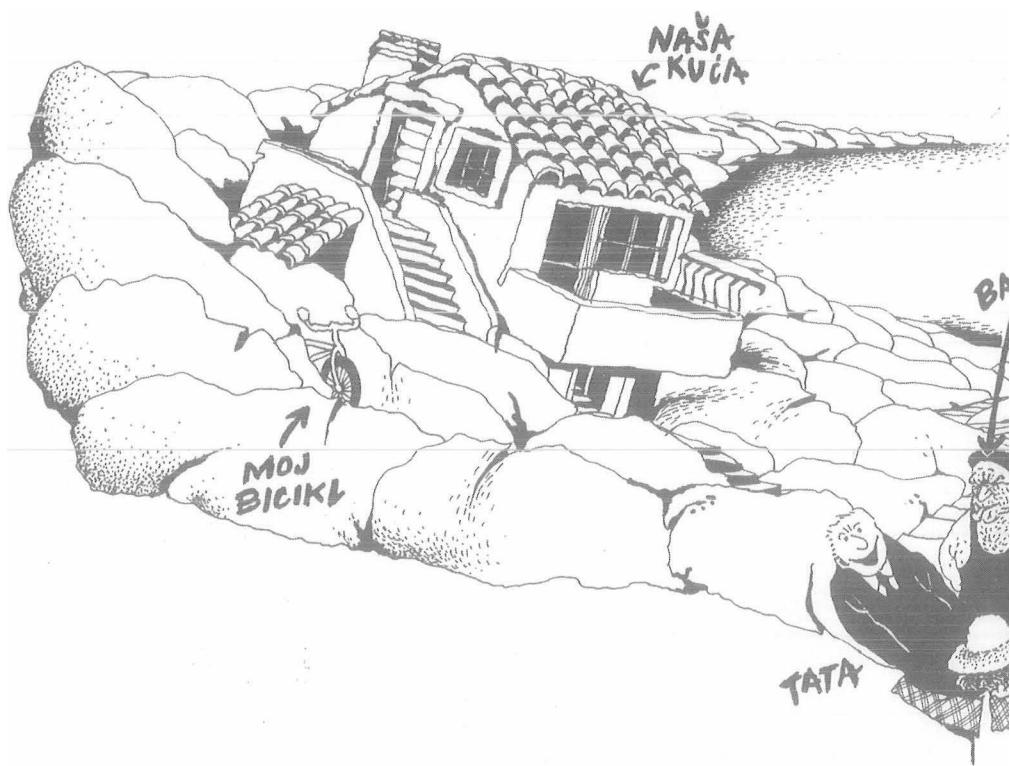
Za mene postoje velike i male riječi, iako su sve jednake pred satom književnosti. »More« je nepregledno kao plava tekućina za Veljka iz Makarske more znači jedno, za pisca Zlatka Krilića drugo. Za malog Zlatka iz Čepina, mjesta pokraj Osijeka, more je pokretna tajna. »More, to su ljudi, to je stari Barba koji ga voli.« Istina, te rečenice nema u pripovijetki »Početak plovidbe«, a meni se čini, kao da sam je upravo u njoj pročitao. Kako bismo prohodali bez ruke koja nas je podizala s tla poslije svih padova? Kako bismo upoznali more i život bez nekog svog starca, neke ruke? Teško. Ozbiljna poruka? Možda, ali iz Zlatkova pisacег stroja izlazi s osmijehom. Čitanjem treba otkriti što u njoj znaće »dva i pol djeteta«.

Utisnuo sam točku, odložio olovku i zatim se sjetio kako u ovoj knjizi postoji i druga priča. Dvije priče! Je li ovo zbirka Krilićevih pri-

ča? Kako ih je složio zajedno? Jesu li one prijateljice? More i pas iz pripovijetke *Sam* po nečemu nalikuju, zgodan su par. Prije svega, oboje je opisala ista ruka. Naposljetku, pas je domaća pripitomljena životinja, ali može oboljeti, postati bijesna kao oluja nad morem. Psa miluješ, more »miluje« tebe, i sve to ima neke veze s ljubavima: tvojim, Zlatkovim i mojim. U ljubavima ni pisci ne mogu varati; vidi im se na nosu i pod njim, na papiru. One privlače dva različita sadržaja pod iste korice.

Željko Ivanjek

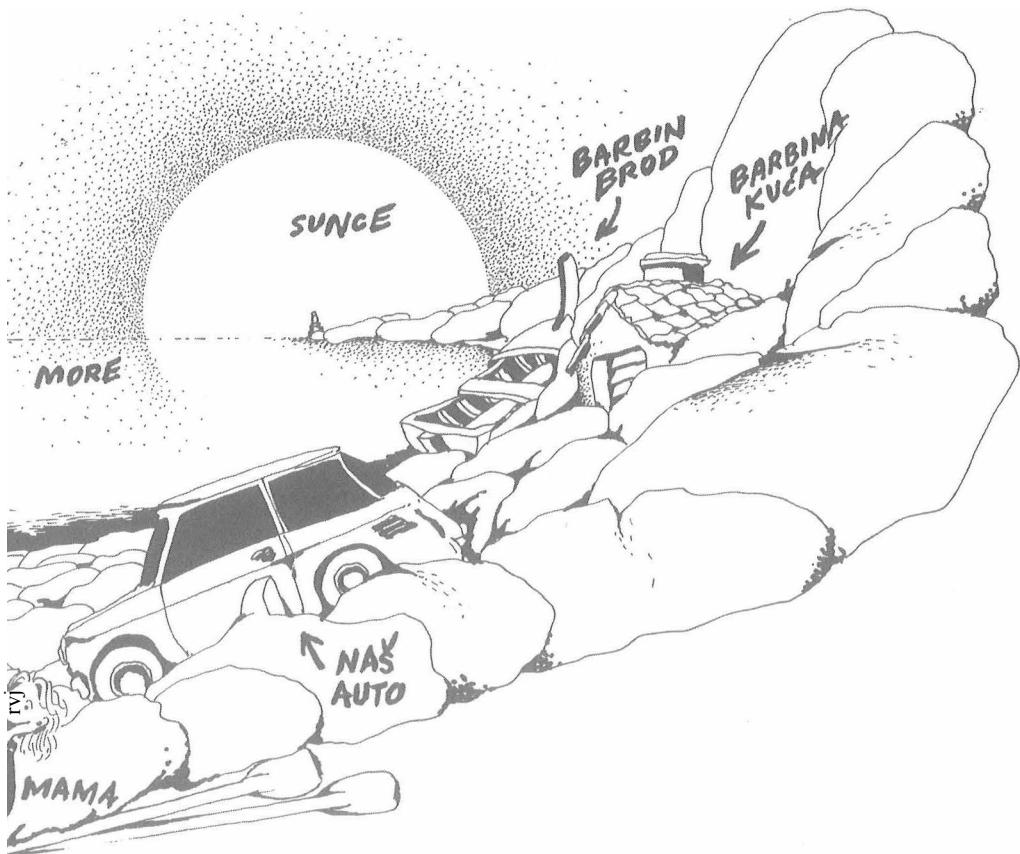
Početak plovidbe

- Gdje sam to ja? - pomislio sam probudivši se u meni nepoznatoj sobi. Vonjala je na žbuku i to me podsjeti da smo sinoć mama, tata i ja doputovali u našu novu kuću na moru.
- Ju huuuj - veselio sam se - tata i ja, a i mama, ići ćemo na kupanje! Tražit ćemo školjke, ploviti ćemo čamcem, igrati nogomet. Tata i ja, a i mama. Svašta ćemo mi raditi!

Istrčao sam iz kreveta i odjurio u kuhinju.

- Dobro jutro, mama - rekao sam. - Gdje je tata?
- Dobro jutro, sine - poljubila me. - Kako si spavao?
- Dobro. Gdje je tata?

- Znaš, sine - počela je majka nježnim, suosjećajnim glasom i ja sam se ukočio od straha. - Tata ima mnogo posla pa je morao jutros rano oputovati. - A bilo je to upravo ono čega sam se bojao. Kada je vidjela da mi je teško, dodala je: - Poljubio te prije nego je otisao.

Doručkovaao sam šuteći.

- Kako ti se sviđa naša nova kućica? - pitala je majka.

- Ne sviđa mi se... nisam je takvu zamišljao - rekao sam razočarano.

Zamišljao sam je kao kućicu u kojoj ćemo mama, tata i ja biti po čitave dane zajedno i u kojoj ćemo se igrati, pričati... Svi zajedno. Ali, od svega toga ništa. Tata je oputovao. Izdao me. Otišao je dok sam spavao.

- Kako si je zamišljao? - pitala je mama.

- Pa, nekako drugačije.

- Zavoljet ćeš je - rekla je mama smiješeći se.

- Neću. Nikad je neću zavoljeti - bio sam siguran.

- Zašto? Zar nije lijepa? Sto joj fali? - čudila se.

- Prazna je, gadna! - jedva sam zadržavao suze.

Mama me tužno pogledala i pomilovala po kosi.

QV»T7Q-H VAL/I
UHV YOXGU) J Q> O Xid-QXXij r| IroeniA foñ
bCJ/bCA) illUi CAJ 1 aUll.

- Zar baš uvijek?

- Sine, hoćeš li, molim te, otići Barbi i reći mu da malo dođe k nama - rekla mi je mama.

- Kojem Barbi? — pitao sam bezvoljno. Ništa mi se nije dalo.

- Barba je naš susjed. Vidjet ćeš vani staru kućicu, tamo je on.

- Ne znam gdje je ta kućica - mrzovoljno sam procijedio.

- Sine - majka je sjela pored mene - nemoj se na mene ljutiti što je tata otisao.

- Ne ljutim se - lagao sam - ali ne znam gdje je ta kuća.

- Izadi malo, prosetaj, pa ćeš vidjeti. To je jedina kuća u blizini naše. Ne možeš pogriješiti.

Bilo mi je teško i nije mi se dalo ići bilo kamo, ali nisam joj to mogao objasniti. Sutio sam.

- Hoćeš li otići? Molim te - rekla je.
- Dooobrooo, idem.

U okolini, dokle god mi se pogled pružao, stvarno nije bilo nikakve druge kuće osim naše i jedne stare, trošne kućice. Oko te stare i trošne kućice, na kolcima zabodenim u zemlju, visjele su mreže. Uz mreže je, na drvenoj klupici, sjedio starac.

- Dobro jutro - rekao sam mu kada sam se popeo uz kameni brežuljak do njega.
- Dobro jutro, lipi moj - odmjeri me starac od glave do pete i natrag. - Reka mi je tvoj čača da ima dite, a kad ono, vidin ja, čila momčina.
- Mama vas je molila da dođete malo do nas - rekao sam.
- Rec ti materi da će doć čim okrpim ovaj krš od mriže - odgovori on, a ja sam poželio da mu kažem da moja mama nije matera, nego mama ili majka, ili mamica, i da ne bude bezobrazan i da je tako više ne zove ili će ja... No ništa mu nisam rekao. Gledao sam njegove stare, koščate i suhe ruke kako brzo i vješto provlače neki drveni kolčić kroz mrežu. Ostao sam pored njega ne skidajući pogled s ruku. Kao hypnotiziran.
- Što to radite, gospodine? - pitao sam ga i dalje nepomično stojeći pokraj njega.
- Krpim mrižu - rekao je starac, a onda doda: - Nišan ti ja nikakav gospodin, znaš. Nišan ti ja naučija da me tako zovu, ja san ti Rarba, lipi moj. Zovi ti mene Barba.
- Dobro, gospodine Barba.
- E, lipi moj, nišan ja gospodin Barba, samo Barba me zovi, razumiš?
- Razumim - rekao sam ne primijetivši da sam počeo govoriti kao on, Barba.
- E, tako, lipi moj - nastavio je provlačiti onaj kolčić kroz mrežu.
- Zašto krpate mrežu? - nije mi bilo jasno jer su se u našoj kući uvijek bacale pokidane stvari.
- Ca zašto? - starac se nasmije, pogleda me, a onda doda: - Krpim je da mi ribetina ne utekne kroz rupu.
- Kupite novu mrežu pa nećete morat krpati - savjetovao sam mu.

- E, lipi moj - starac mi se smiješio čitavim izboranim licem. Dugo me tako gledao i to me zbuni.
- Ne volim ti ja nove mriže - rekao je nastavljujući krpata staru. - Ovom ja lovim takve ribetine kakve ne može ni jedna nova mriža ulovit, znaš.
- Ali, nova mriža nema rupa - rekoh misleći da Barba to ne zna.
- Nema ni ova mriža rupa. Sve ja zakrpim - rekao je ne prestajući provlačiti onaj drveni kolčić kroz mrežu.
- Ali novu mrižu ne biste morali krpati.
- Volim ti ja krpiti - pogledao me - volim, a i riba više voli zakrpanu mrižu nego novu.
- Ribi je svejedno - pokušavao sam mu objasniti.
- E, lipi moj, nije ribi isto ako je ulovi nova ili krpana mriža.

- Zašto?

- Zna riba ako je mriža krpana da je ribar triba i voli, pa se radije da uhvatit nekom ki je triba nego onom ki je ne triba. Zna riba, ako je mriža krpana, da je ribar čili dan sidija na suncu i krpa je, a to riba čini i poštuje pa se onda i da ulovit.

Barba je zakrpao mrežu, ustao sa stolice podupirući se rukama o koljena, pa rekao: - Ala, lipi moj, idemo mi tvojoj materi.

Više me nije toliko smetalo što moju mamicu zove materom.

- Dobar dan - pozdravio je Barba majku kada smo ušli u kuhinju.
- Dobar dan, Barba, kako ste? - obradova se ona njegovu dolasku.
- E, dobro je, živim - nasmijao se starac. - Ne dam se burama.
- Jeste li za vino? - pitala je mama.
- Jesam.
- Moj muž je morao rano otploviti - govorila je mama natačući vino - pa se nije stigao s vama pozdraviti.
Nemojte mu zamjeriti.
- A, znam ja, takav je vaš gradski život.

- Rekao je da sredim s vama zbog čuvanja kuće.
Koliko smo vam dužni?

- Ča dužni? - začudi se Barba.

- Nemojte, Barba, sada raditi probleme. Čuvali ste
kuću i zračili ste je, pa je red da vam platimo -
govorila je mama Barbi, glumeći da se ljuti.

- Ča sam ja čuva? Ništa ja nisam čuva. Da je netko
htija pokrast, ne bi mu ja ništa moga, a ča je tu čestit
narod, ne tribate meni platit.

- Barba - rekla je mama - nećemo se prepirati. Mi
smo vam dužni, a vi recite koliko.

- Ma ja vam čilo vrime govorim koliko ste dužni.
Ništa! A ča se imamo prepirat. Ništa, e!

- Dobro, ako nećete novac, recite možemo li vam se
na neki drugi način odužiti. Recimo da u našem
podrumu smjestite neke svoje stvari, na sigurno.

- Nemam vam ja ča čuvat - raširio je Barba ruke.

- Pa, mogli biste mreže ili vesla ili što ja znam.

- Neće niko dirat tu sirotinju.

- E, Barba, Barba, što će ja s vama - nasmijala se mama kao da grdi nestošno dijete. - Ništa nećete, ali morate primiti jedan mali poklon što smo vam donijeli.

- E, da sam zna da ćete me toliko mučiti, ne bi vam dolazija - smiješio se Barba klimajući glavom za mamom koja je otišla u sobu po poklon.

- Evo, Barba, izvolite - rekla je mama dajući mu oveći zamotujak u kome je bilo nešto mekano. - Nismo se mogli odlučiti što da vam donešemo, nismo znali što bi vas obradovalo pa smo vam donijeli ovo. Nadam se da će vam se svidjeti.

Starac je držao zamotujak u ruci ne znajući što da napravi s njime. Ja sam gorio od želje da vidim što je unutra.

- No, otvorite - rekla je mama.

- Nisam vam ja naučija dobijat poklone, pa ne znam je 1' se to gleda odma ili kasnije - opravdavao se Barba otvarajući.

Starac iz zamotuljka izvadi tamnbplavu kišnu kabanicu od nepromočivog materijala. Izraz njegova lica pokazivao je sreću, a pokreti su otkrivali zbumjenost.

- Lipa je - rekao je gledajući i ogledavajući kabanicu. - Niste tribali.

- Probajte je - majka je bila sretna što je uspjela razveseliti Barbu. - Probajte je da vidim jesam li pogodila broj.

- Neću na ovo odilo - pokazao je starac na svoje istrošene hlače.

- Ma, nije kabanica za fina odijela - navaljivala je mama.

- Kabanica je za kišu i studen kad idete u ribe. Probajte meni za ljubav.

Starac se još neko vrijeme nećkao, a onda ipak navukao kabanicu. Njegovo visoko i suho tijelo izgubilo se ispod tamnoplate tkanine.

- Velika je - rekao sam.

- Nije - usprotivio se starac - to mora bit tako. Da je komotna kad vučem mrižu... Lipa je!

- Lijepo vam stoji - rekla je mama. - Odmah ste mlađi dvadeset godina.

Ponavljujući da nije trebalo da se bacamo u trošak za

kabanicu, da je sigurno skupa i da je lijepa, starac je još neko vrijeme sjedio kod nas, a onda otišao.
Kuća je ponovno opustjela.

Na plaži, dok se majka nepomično kao kip od sira sunčala, ja sam umirao od dosade.

Lijepo je na plažama koje vrve od ljudi i na kojima se pjena uzavrelog mora miješa s veselom vriskom djece. A ovdje... Ovdje smo bili samo mama i ja i more mirno ko ulje. Plivanje sam sa sobom, prskanje samog sebe, gnjurenje samog sebe i druge samotne igre brzo su mi dosadile. Poslije dugog dosađivanja uputio sam se proučavati okolinu.

Ni tu nije bilo ništa zanimljivo. Goli krš. Tu i tamo poneko dryvce ili žbunić. Strma obala koja završava u moru velikim stijenama. Sve nepomično i mrtvo. Jedino se u moru nešto micalo. Živjelo. Ribe.

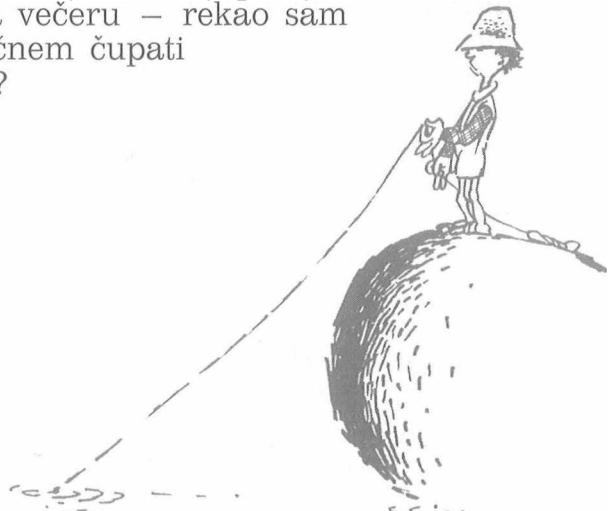
- Idem pecati - viknuh mami, ali me ona nije čula. Otrčao sam u kuću, dograbio novi štap za pecanje i istrčao van. Onda sam se vratio i dograbio koricu kruha. Kruh sam izmjesio u grudu, a onda od nje otkinuo grudicu i stavio je na udicu.

- Bit će ribe! - doviknuo sam mami, ali me ona nije čula.

- Pecaš? - pitala me kasnije. - Pecaj, pecaj.

- Imat ćemo ribe za večeru – rekao sam jedva čekajući da počnem čupati komade. Što komade?

Komadine!

Vrijeme je prolazilo, a od komadine ništa. Čak ni od komada ništa. Ništa ni od kakve ribe. Odavno sam prestao udicu daleko zabacivati i sada sam je okomito spuštao u more ispod stijene. Tu je bilo dosta ribe. Bilo je i lijepih komada, ali se ni jedna nije poigrala s mojom udicom. Već bih odavno odustao da me nije uhvatila inatljiva želja da po svaku cijenu uhvatim ribu. Bilo kakvu, ali ribu!

- Grizu li? - prene me duboki glas iza leđa. Barba.
- Ma, ne grizu - bio sam bijesan - glupe ribetine!
- E, lipi moj, tako ti je to s ribom - smijao se Barba.
- Nije riba glupa, samo te neće.
- Riba je glupa i... i... - nisam mogao smisliti ništa dovoljno uvredljivo za ribu.
- Zabacit će i ja koju udicu da vidim oče l' mene.
- Izvolite - ponudio sam mu svoj novi štap.
- Fala, lipi moj, ja će na svoju udicu - reče Barba pa se uputi u kolibu. Uskoro iz nje izađe, ali bez ikakva štapa. Mislio sam da je odustao od lova, no, kada se spustio do stijene, on iz džepa izvadi daščicu na kojoj je bila namotana struna. Na struni je bila samo jedna udica. Ništa osim nje: ni crvenog sjajnog čepa, ni olova, ničeg od onog što je bilo na mom novom štапу. Želio sam mu objasniti da time ne mora ni pokušati jer sigurno neće uhvatiti ništa kad ja nisam uspio s mojim štапом. Nisam mu ništa rekao. Neka se i sam uvjeri da je riba glupa.

Barba na udicu stavi kuglicu nečega što je donio u ruci, a onda iznad udice priveže oveću koricu kruha. Pa zabaci. Držao je strunu napetu na kažiprstu. Kažiprst mu je služio kao štap, ha, ha.

- Žvizzz - povuče Barba iznenada strunu prema sebi, a onda polako, s ruke na ruku, poče izvlačiti udicu. Jedna velika riba pratila je njegove pokrete u vodi, a onda je izašla iz vode praćakajući se na kraju strune.
 - Riba! - zaurlao sam od iznenadenja.
 - Lijep komad - dobacila je mama s plaže.
 - Lipa je, ni loša - rekao je Barba skidajući je s udice. - Ta se može i pojist.
- Skakao sam oko njega od veselja. Htio sam ribu pomilovati, ali se ona, upravo kada sam se približio,

zapraćakala i ja sam tako odskočio da umalo nisam pao u more.

- Ribe se bojiš, a, lipi moj? - zadirkivao me Barba.
- Molim vas, mogu li dobiti malo vašeg mamca? - zapitah ga jer sam mislio da je u tome tajna njegova uspjeha.

- Uzmi, uzmi, lipi moj - nasmijao se on.

Otkinuo sam mrvicu, a onda se sjetih: »veliki mamac, velika riba« i otkinuh kuglicu veću od moje udice.

Zabacio sam... Napeo sam sve mišiće spreman da pri najmanjem trzaju svom snagom izvučem ribetinu.

Vrijeme je prolazilo, a od trzaja ništa.

- Zvizzz - opet je Barba izvlačio udicu.
- Danas grizu ko šašave - smješkao se. Na udici mu se njihala lijepa riba. Veća nego prva. »Tajna njegova

uspjeha je u udici», mislio sam, iako sam još maloprije bio uvjeren da takvim priborom ne mora ni pokušavati.

- Barba, mogu li dobiti vašu udicu da ja malo... da izvučem ribetinu? - pitao sam ga kada je skinuo ribu.
- A, evo ti, lipi moj - reče on, pa mi da onu daščicu na kojoj je bila svezana struna.
- Hoćete mi vi staviti mamac, Barba? Molim vas.
- Ala, to moraš sam, lipi moj - rekao je Barba. - Svak mora sam svoj mamac postavit. Razumiš?
- Ne razumijem - priznao sam. - Zašto svatko mora sam?
- Riba voli, razumiš, da se ti malo pomučiš ako je oš uhvatit.
- Pa, ne zna riba tko je postavio mamac.
- Zna riba, zna - tvrdio je starac.
- Svjedno, stavite mi vi, molim vas - rekoh ne vjerujući da riba hoće da sam postavim mamac.
- E, mogu ti ja, evo, al mislim da tako neš ništa upecat - rekao je starac i otkinuo komadić meke koji je bio upravo onakav kakvog je stavljaо sebi, pa ga navukao na udicu.

Kada je video kako se mučim sa strunom zamršenom na stijeni, pitao me smijući se: - Oš da ti ja i zabacim?

- Hoću, molim vas - jedva sam dočekao njegovu ponudu. To sam ga želio zamoliti, ali sam znao da će me opet zadirkivati i reći da se tako ne može uhvatiti riba i da se treba sam pomučiti.

Barba je uzeo udicu, zavitlao je i bacio prilično daleko. Zabacio ju je upravo tamo gdje ju je zabacivao kada je izvukao one svoje dvije ribe. Zategao sam strunu kako sam video da on radi i čekao da riba zagrize i ja je izvučem. Na prstu nisam osjećao nikakav trzaj. Čekao sam. Ne trza. Čekao sam. Ne trza. Čekao sam i dalje spremjan da na prvi trzaj snažno povučem. Starac je za to vrijeme zapalio lulu i gledao me smiješći se zamišljeno.

- A ča bi ti, lipi moj gospodine — rekao je starac i meni bi neugodno i čudno što me naziva gospodinom
- a ča bi ti kada bi riba i zagrizla, a?

- Kako, što bi? - čudio sam se takvom pitanju. - Izvadio bih je!

- Ala, izvadio je, a ča bi onda? — pitao je starac.

- Kako, što onda? Onda... onda ništa... pojeo bih je! Pa da, sigurno, mislio sam. Pojeo bih je. Njam, njam.

- Kako bi je ti, lipi moj gospodine, pojia? Iz mora pa živu u usta, zajedno s udicom, a?

- Pa, mama bi je ispekla, ne bih je valjda jeo sirovu, živu - čudio sam se starcu.

- E, morala bi je matera ispeći zajedno s udicom, jerbo ne bi joj ti moga izvaditi udicu iz usta - smijao se starac.

- Pa, vi biste joj izvadili udicu - bio sam zbumjen.

- Ala, vidi ga - smijao se starac. - A ča ćeš nam onda ti?

- Kako... zašto? - nešto me stislo u grlu i najradije bih bio zaplakao.

— A ča zašto? Zato, lipi moj gospodine, ča ti ja moram mamac stavljat na udicu, ja ti moram ribu skidat sa udice, mater ti mora ribu čistit, mater ti mora ribu peć.

A ča ti? Ti ništa!

- Pa, ja ču... - nisam mogao dovršiti jer me ono u grlu stislo još jače. A i nisam imao što reći. Stvarno nisam znao što bih to ja mogao uraditi. Želio sam plakati, ali nisam smio pred starcem.

- Ala ga sad, a ča si se najidija, lipi moj - rekao je Barba i bilo mi je vrlo drago što nije rekao »gospodine«. - Nemoj se jedit, nisam te ja tija rastužit, nego ti oču reć da moraš radit ako oš ribu. Ma, riba ti je u moru ka srića u životu.

Bilo mi je navrh jezika da mu kažem: »Ma ja sam još mali«, ali starac je nastavio:

- Nisi ti više malo dite čim ti sriču svoju, oču reć ribu svoju, oš ulovit. E, onda se moraš potrudit da je i zaslužiš, razumiš?

- Aha - klimao sam glavom.

- Ala, lipi moj - nasmijao se Barba.

Iako nisam osjetio nikakav trzaj, iznenada sam povukao udicu svom snagom. Želio sam prekinuti ovaj razgovor sa starcem. Na udici nije bilo nikakve ribetine, ribe pa ni ribice. Nije bilo čak ni mamca.

Pojele su ga.

- E, vidiš - rekao je starac - poila ti riba meku, ali ti se nije dala upecat. Takva ti je srića kad je loviš na tuđi mamac i tuđu udicu, razumiš?

- Razumim - rekao sam onako kako to on kaže.

Otkinuo sam komadić mamca, izmjesio ga u kuglicu pa navukao na udicu. Dok sam navlačio mamac na udicu, ubo sam se na nju, no nisam urliknuo. Na prstu mi se pojavila kapljica krvi.

- Vidim, razumiš ti - Barba se prijateljski nasmiješio, a onda me prvi put nazvao barbom. - Mali moj barba - rekao je.

Još sam nekoliko puta zabacivao, ali nisam ništa uhvatio. Vratio sam Barbi njegov pribor i on je ubrzo izvukao još jednu vrlo lijepu ribu.

Sunce je na zalasku zarumenilo čitavo nebo i more. Barba i ja se spustisimo sa stijene do plaže. Tamo Barba nožićem raspori ribu od repa do škrga pa iz nje izvadi iznutrice i baci ih u more, a zatim sastruže krljušt s nje i opere je u moru. U svakoj drugoj prilici

bilo bi mi mučno od ovakvog prizora, ali Barba je to' radio tako vješto da je bilo gotovo lijepo. Ovako, ne samo da mi nije bilo mučno, nego sam poželio da i ja očistim ribu.

- Barba, mogu li ja?
 - Ča, lipi moj? - pogledao me starac iznenađeno. - Oš ribu čistit?
 - Htio bih - rekao sam pomalo zbumen. Osjećao sam da bi se moglo dogoditi nešto veliko. Nešto nezaboravno.
 - Ala, takva te volim - rekao je starac veselo - mali moj barba. Jesi 1' ti moj mali barba, a?
 - Jesam! - bio sam ponosan.
 - Ala, evo ti ribe i nož - rekao je starac pružajući mi najveću ribu i njegov stari nož na sklapanje s drvenim drškom.
- Primio sam nož u jednu, a ribu u drugu ruku. »Što sad?« pitao sam se.
- Tu, kod repa zabodi - pokazao mi je starac. Žabo sam nož u ribu. Na drvenom dršku, koji sam grčevito stezao u ruci, osjećao sam kako nož prodire u njeni tijelo. Stao sam.
 - ... Barba... je 1' je boli?
 - Ne boli je, lipi moj mali barba, ne boli je jer je mrtva - rekao je, a njegove oči na izboranom licu gledale su me tako iskreno da sam mu morao vjerovati.
 - Ne boli je - ponovi Barba još jednom i doda sebi u bradu: - E, raduje se ona što se jedan lipi mali barba uči životu na njoj.
 - A sada, ovako? - pitao sam vukući nož prema škrpgama, prema glavi.
 - Tako, tako valja - rekao je Barba.
 - A sada? - nisam znao što treba dalje kada se riba pod mojim rukama rastvorila.
 - E, sada izvadi iz nje iznutrice. To moraš rukom - pogledao me, a onda dodao: - To će ja, ti si već dosta.
 - Ja će! - rekao sam tako odrešito i sigurno da sam iznenadio ne samo starca, nego i sebe samoga.
 - Ne triba, zaprljat ćeš ruke - starac me gledao kao da nešto nestrpljivo očekuje.

- Neka, oprat ču ih - rekao sam, a njegovo se lice razvuče u širok, prijateljski osmijeh.
- Ala, barba moj mali, viruj mi, uhvatit češ ti svoju ribu - tapšao me starac po ramenu.
- Sada vidim da češ ti uhvatit svoju ribu u životu. Bit češ ti kapitan na svom brodu.

Uvukao sam ruku u utrobu ribe. Napipao sam u njoj nešto meko i toplo. Stisnuo sam to u šaku i iščupao. Ruka mi je bila krvava. Uhvatila me mučnina i gađenje, lagano mi se zavrtilo u glavi, ali nisam to htio pokazati pred starcem. To što sam iščupao bacim u more, onako kako je to on radio, pa brzo oprah ruke. Udahnuo sam duboko, pa rekao starcu:

- Sto dalje triba?
- Triba krljušt očistit - rekao je.

Uzeo sam nož i njegovu oštricu prislonio na tijelo ribe. Pritisnuo sam i otpočeo povlačiti oštricu od repa prema glavi. Male svjetlucave pločice otkidale su se od tijela ribe. Te pločice, krljušt, tako lijepo svjetlucaju i

prelijevaju se u raznim bojama na ribi dok je sunce obasjava u vodi. Sada su te pločice gubile svaku ljepotu na oštrotici noža i na mojim prstima.

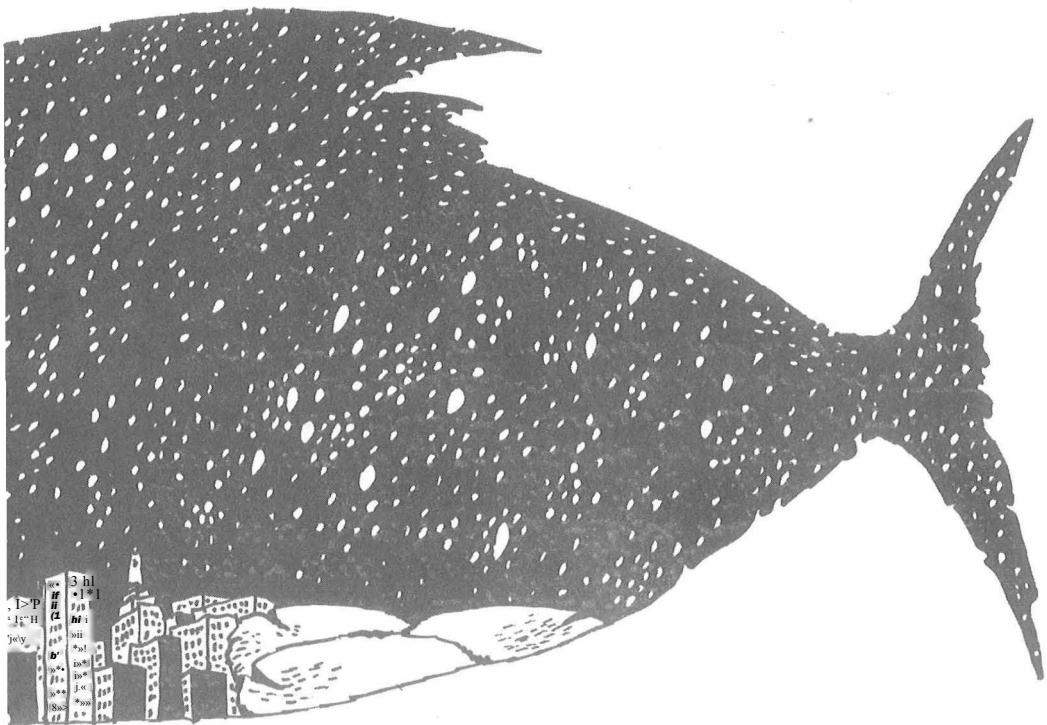
- Je 1' tako triba?
- Tako, tako triba!

Dani su prolazili.

Bili su beskrajno dosadni kada nije bilo Barbe, a bili su divni kada bih išao s njim u ribolov i kada bi mi pričao o moru i o svom životu.

Često sam pecao, ali još ni jednu ribu nisam uhvatio. Zbog tog se nisam ljutio jer me Barba naučio mnogo o moru. Ipak, prižeљkivao sam dan kada će se na mojoj udici zabjelasati riba.

- Barba, zašto mene riba neće, a tebe hoće? - pitao sam ga jednom dok smo sjedili u čamcu na pučini.
- E, to ti je zato ča ti ništa nisi dao moru, pa ne da ni ono tebi - odgovori on. - Razumiš?

- Ne razumim - rekao sam. - Što bih mu trebao dati?
- A, nešto vridno, nešto ča voliš - slegne Barba ramenima.
- Što bi to moglo biti? - pitao sam dalje.
- E, ne znan ja - odgovori starac - to ti moraš znat.
- A što si mu ti dao?
- Ja? - uzdahne starac zamišljeno. - Dao sam mu sve što sam imao.
- Što to?
- E, dao sam mu mladost, dao sam mu čili život, a i dicu sam mu da.
- Utopili su se? - uplašeno sam pitao.
- Ko?
- Pa, dica - odgovorio sam.
- Ma, nisu se utopili - nasmije se starac - ala, znaju plivat. Moj ti je Šime zna plivat prije nego je zna odat.
- Pa kako si ih onda dao moru? - još uvijek nisam razumio.
- E, lipo. Navigaju.

Što rade? - pitao sam zbumjeno.

Mairi fr̄c> j n o+o QQ r-ooi olo Tm r\o movn V
XIVI V XEJ XVJ d. II RYV M. X..... W. XII VI »X.

- Aha - odahnuo sam.
- Dva i po moja diteta naviga - reče starac zagonetno se smješkajući. Znao sam da on sada čeka da ga pitam kako to dva i pol djeteta i baš zato sam se želio sam dosjetiti. Nisam uspio. Kako mogu dva i pol djeteta ploviti po moru? Za onih dva mi je bilo jasno, ali za onih pola nije. Ničem se nisam uspio dosjetiti, a više nisam mogao izdržati od znatiželje, pa sam ga pitao, a starac se glasno nasmije.
- A, eto tako, dva i pol diteta - sada me već zadirkivao.
- Znam! - dosjetio sam se - onih pola više ne naviga. On se utopio!
- Ma, ča utopio, ti bi tija svu moju dicu podavit, vidi ga.
- Pa kako onda dva i po diteta? - stvarno mi nije bilo jasno.
- Pazi ovako - otpoče mi Barba objašnjavati - dva

moja sina navigaju, a kćer ne naviga, oču reć ne plovi, ali i ona napola plovi, razumiš?

- Ne razumim, kako napola plovi? - nisam razumio, ali onda mi se učinilo da razumijem. - Aha, malo plovi, pa malo ne plovi.

- Nikad ona ne plovi - starac se opet zagonetno smješkao.

- Pa kako onda napol plovi? - razbjesnio sam se.

- Nemoj se idit, lipi moj - smijao se Barba - ona ne plovi, oču reć ona napol plovi zato što je njen muž mornar, a on plovi, razumiš?

- Ne razumim.

- Kako ne razumiš - objašnjavao mi je starac - muškarac ti je polovina od žene, a i žena je polovina od muškarca i tek kad su muškarac i žena zajedno, onda su čili, razumiš? Muž moje čeri plovi pa je to ka da njena polovina plovi, razumiš?

- Razumim - rekao sam i počeo razmišljati o tome što Barba kaže.

»Žena je polovina muškarca, a muškarac je polovina žene«, tako je Barba rekao. To znači da je moja mama polovina tate i da je moj tata polovina mame. Baš zgodno. Ja volim i mamu i tatu, ali ih najviše volim kada su zajedno. Onda su cijeli. A ja? Što sam onda ja? Čija sam ja polovina?

- Barba, što sam onda ja? - pitao sam uvrijeđeno.

- Ča ti?

- Čija sam ja polovina? Ničija. Ja nemam ženu.

- Ti si još dite. Dica su uvijek čila. Kad budeš velik, onda ćeš imati svoju polovinu, svoju ženu - objašnjavao mi je starac vadeći ribu. Ta riba me vrati na prvo pitanje: zašto ja ne mogu uhvatiti ribu.

- Barba - pitao sam nakon duljeg razmišljanja - hoće li biti dosta za jednu ribu ako moru dam svoj bicikl?

- Kako bi ti moru da bicikl? - smijao se starac tako gromoglasno da se čamac gotovo prevrnuo.

- Pa, mislim, ako bacim bicikl u more.

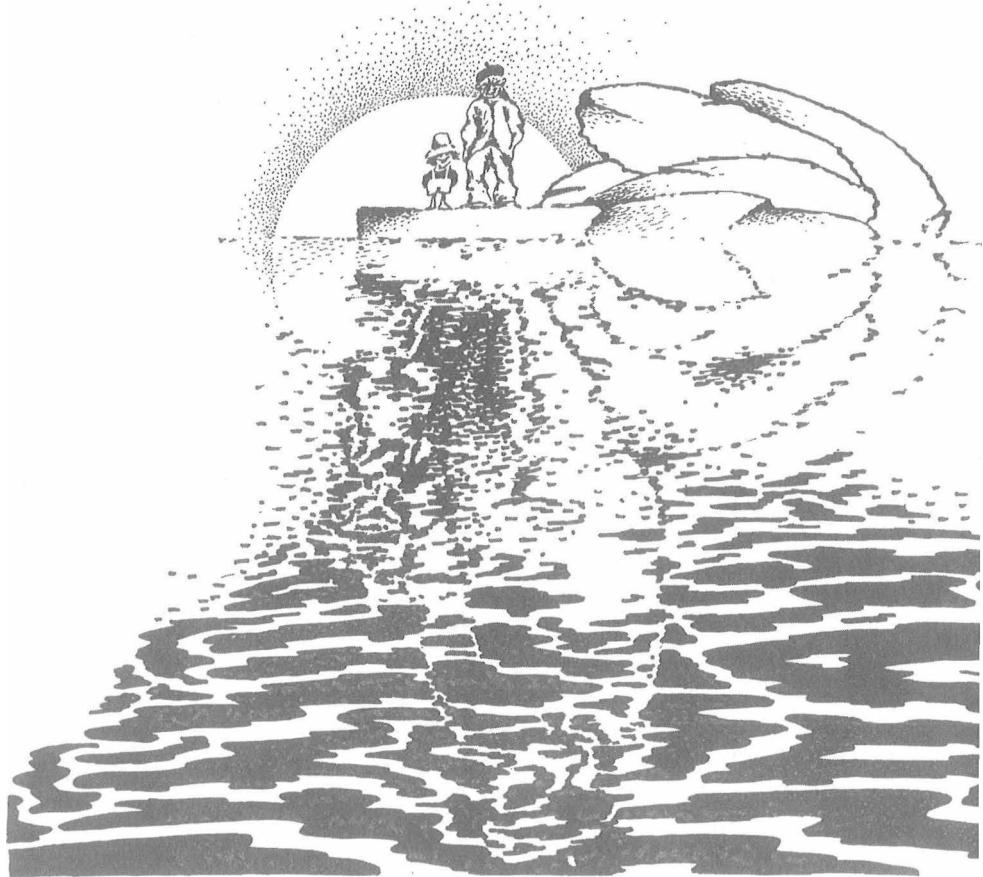
- Ala, govorиш ko gospodin - reče starac, i to mi je bila najveća uvreda. - Gospoda misle da novcem mogu kupiti sreću. Moru ne triba bicikl. Kad bi ga bacija u more, naljutilo bi se i more i ja.

- A što mu mogu dati? - bio sam očajan što nemam ništa što bih mogao dati moru.
- E vidiš, sada ti njemu najviše daješ! - reče starac.
- Kako? - zbulile su me njegove riječi. - Što mu dajem?
- To ča razmišljaš o njemu i ča mu želiš nešto darivat znači da ga voliš i da mu oćeš biti prijatelj, a to more voli. Ako ga budeš volio i ako mu budeš prijatelj, more će to osjetiti i dati ti ribu. Ne jednu, dat će ti ribe koliko hoćeš. Razumiš?
- Razumim. A kako će more znati kada ga ja dovoljno jako volim i kada sam mu postao prijatelj? - pitao sam.
- Znat će more, znat. Kad ti more otme nešto ča voliš, a ti se ne naidiš na njega i ne prestaneš ga volit, onda će more znat da je tvoja ljubav iskrena i da ste prijatelji. More je takav prijatelj koji traži da se uvijek boriš s njim - otpoče starac pričati zamišljeno kao da govori sebi a ne meni. - Čudan je prijatelj more... nikad ne prima ono ča mu oš dat, a otima ono ča ti je najdraže... najmilije. Moraš se borit s njim, ne smiješ dati da te baca po svojim valovima kako on hoće. Moraš kormilo čvrsto držat u ruci i plovit svojim smjerom. Nikad ta borba ne pristaje, do smrti. Takav ti je život. Takva je plovidba morem. Ponekad te bura baca i lomi... škripi brod i propušta vodu i misliš... sve će se slomit... otić ćeš na dno... misliš da nikada nećeš doći u mirnu luku... A ponekad ploviš po moru mirnom ko ulje, plavom i dubokom... širokom bez kraja i loviš svoju ribu... I nikada ne znaš u kojem će času grunuti bura i nikada ne znaš u kojem će času prestati bura... i zato se vječno boriš... Ali... kada ti vitar i sol izboraju lice i kada ti ruke postanu žuljave od vesala i kada si umoran od plovidbe i vidiš kako se približavaš zadnjoj luci, onda tek vidiš koliko je plovidba lipa. I tija bi plovit i još jednom osiliti snagu bure, al... krhkka je barka i lagano tone... Ko galije prije tisuća godina, brodovi i danas tiho umiru, jedino je more uvik isto i uvik živi... Ceka nove brodove i nove kapitane... čeka tebe, lipi moj mali barba, razumiš?

-Ne razumijem - rekao sam, a starac se trgne i pogleda me kao da me prvi put vidi, a onda se nasmiješi.

- Razumit ćeš kad dođe vrime - reče nasmiješen.

- Barba, gle onu malu - veselo sam poskočio ugledavši u mreži zajedno s velikim ribama jednu malu, crvenkastu s plavim šarama.
- Lipa je, al' je mala - reče starac i izvadi je iz mreže.
- Sto ćeš s njom? - pitao sam uplašeno.
- A ča bi, bacit ču je u more - začudi se starac.
- Nemoj, Barba, daj je meni - molio sam.
- Evo ti, a ča ćeš s njom, mala je ta za poist?

- Čuvat ču je - rekao sam veselo uzimajući ribicu. - Napravit ču joj akvarij... Stavit ču joj kamenčice unutra i žaruljice raznih boja ču joj nabaviti... bit će joj lijepo!

- Akvarij... - uzdahne starac - nema boljeg akvarija od mora i nema lipje lampe od sunca. Njoj je najlipje u moru.

Šutio sam gledajući ribicu na svom dlanu. Širila je škrge boreći se da udahne.

- Htio bih je imati - rekao sam tiho.

- I zbog toga ćeš mučit ribu? - ispravio se starac i gledao me. - Ja sam ubija mnogo riba u životu, al' svaku zato da je poidem ii' da je prodan na pijaci, da imam za život, al' još ni jednu nisam zatvara i mučija samo zato da je gledam... Ti učini kako misliš da je pravo.

Stajao sam nepomično i gledao ribicu, crvenu s plavim šarama, na svom dlanu.

- Brzo se odluči - rekao je starac - jer će ti krepat u ruci. Ribi triba voda.

Gledao sam ribicu. Htio sam je imati, a ona je htjela u more.

- Ala, takva te volim, lipi moj mali barba - veselo je rekao starac kada sam ribicu pustio u more. Otplivala je među trave. U dubinu.

Vrijeme je brz.o prolazilo i đušuu je umi povratka.

Bilo je kasno navečer kada je došao tata. Obradovao sam se da će ostati s nama, da ćemo zajedno pecati, da ču mu pričati o moru, da ćemo..., ali on je rekao da se sutra, vrlo rano, vraćamo kući.

- Malom će nedostajati Barba - rekla je mama - znaš, mali ga je jako zavolio.

- Ah, da, Barba - iznenada se sjeti tata. - Treba se dogоворити s njim za čuvanje kuće. Sine, odi pozovi Barbu malo k nama. Reci mu neka malo svrati da popričamo i popijemo koju.

- Idem - rekao sam i istrčao u noć.

Barbina koliba je bila otvorena, ali njega nije bilo u njoj. Pogledao sam oko kolibe. Mreže razapete na

kolcima podsjetile su me na dan kada sam doputovao i upoznao Barbu. Sjetio sam se što sam mu pričao o mrežama. Sada mi je to bilo glupo. Toliko stvari onda još nisam znao, nisam shvaćao. Nisam shvaćao da Barba nema novaca za nove mreže, da nema novaca kao moj tata. Nisam znao da postoje siromašni ljudi. Mnogo toga nisam znao.

- Barba! - dozivao sam ga.

Nije odgovarao. Već sam se htio vratiti kući i reći da ga nema, kad sam se sjetio da je možda na obali.

Spustio sam se do velike stijene i na njoj ugledao Barbu. Gledao je nekud u daljinu i pušio lulu.

- Tražio sam te - rekao sam sjedajući do njega.

- Našao si me - odgovori starac.

- Sto si zamišljen?

- Ništa, ja to tako, slušam more - uzdahne on.

Šutio sam i osluškivao more. Valovi su se tiho razbijali o podnožje stijene.

- Slušaš more? - pitao sam.

- Da, znaš, more mi priča o mnogim stvarima koje me zanimaju.

Načulio sam uši, ali nisam ništa posebno čuo.

- O čemu ti je more pričalo?

- E, o svemu - nasmije se starac. - Pričalo mi je o sinovima. Kaže mi da su zdravi, dobro im je. Kaže mi da će se Šime uskoro vratit, a i Ive će doći da me vidi.

- Kada će doći? - pitao sam veselo.

- Uskoro, uskoro će doći.

- Jesi li sretan?

- Sretan? - starac uzdahne - Ala, lipi moj mali barba, nećemo o tom pričat. Nego, ti sutra kući ideš, je F tako?

- Kako znaš? - iznenadeno sam ga pogledao.

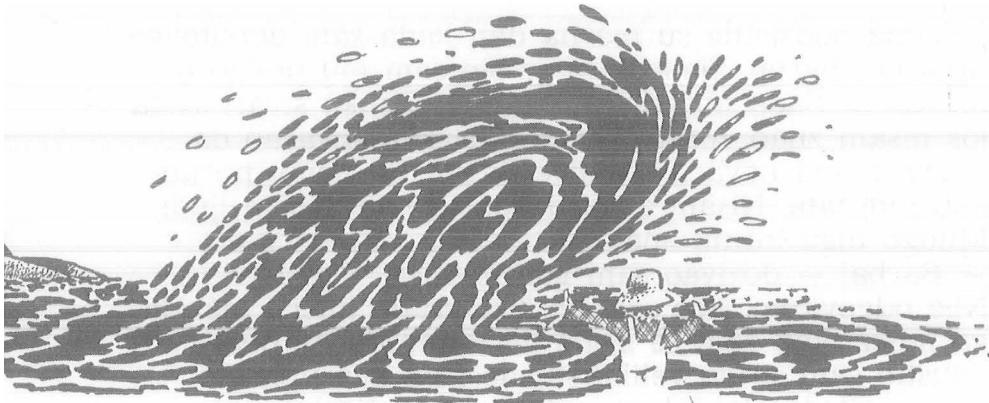
- E, vidija sam auto, doša ti je čaća.

- Eh, ja sam mislio da ti je more reklo - bio sam razočaran.

- Pa jest, i more mi je reklo, i reklo mi je još da ti kažem da budeš dobar mornar u svome životu i da će ti dat mnogo velikih riba zato, što si dobar i pametan i hrabar. Pravi barba.

- Tako ti je more reklo? - bio sam polaskan.

- Jest, more mi je tako reklo.

Dugo smo sjedili na stijeni i šutjeli. Osluškivao sam šum mora. Nisam razabirao nikakve glasove. More mi nije ništa govorilo, ali nisam pitao Barbu kako to da on razumije glasove mora, a ja ne. Znao sam da će mi reći da će i ja razumjeti glasove kada naučim mnogo o moru i kada mi more postane prijatelj.

- Nego - prekine Barba šutnju - kako to da nisi u kreyetu? Kasno je, mali moj barba.

- Caća te zove - bilo mi je lijepo izgovoriti caća onako kako to on izgovara - caća i matera te zovu - rlorloo

- Reci im da će doći - reče starac, a ja sam osjetio da želi biti sam sa morem. Otišao sam.

To je bilo zadnji puta da sam vidio Barbu. Kada je on došao, ja sam već spavao. Drugi dan smo, rano ujutro, otputovali.

- Doći ćemo opet, već za nekoliko mjeseci - rekla je majka kada je vidjela kako lijepim lice na prozor automobila i gledam po obali ne bih li ugledao Barbu.

Počela je škola i dani su počeli letjeti vrtoglavom brzinom.

Pričao sam prijateljima u školi o Barbi, a oni su, svi do jednoga, rekli da to ne može biti istina. Nisam im objašnjavao. Znao sam da moraju još mnogo toga naučiti o moru i da još mnogo toga ne razumiju.

Dani su prolazili.

Tjedni su prolazili.

Mjeseci su prolazili i zimski praznici sve su se više

približavali. A onda došli. Mama i ja smo se dogovorili da čemo već sutradan oputovati na more. Radovao sam se susretu s Barbom. Toliko stvari sam mu morao ispričati.

Mama i ja smo spremali prtljagu za put kada je došao tata s posla. Bio je dobre volje. Ja sam od ranog jutra bio veseo što će uskoro vidjeti Barbu, ali kada sam video tatu onako veselog, još više sam se razveselio.

- Vi sutra putujete, je li? - pitao je tata.
 - Da - rekli smo mama i ja.
 - A mogu li vas ja zamoliti za jednu uslugu?
 - Kakvu uslugu?
 - Pa, molim vas da ne idete - rekao je tata.
 - Zašto? - upitali smo mama i ja. Želio sam da kaže »idem i ja s vama«, a u maminu glasu osjetio sam istu želju.
 - Pa, zato što ja sutra imam neodgodiv sastanak - tata me ponovo razočarao. - Znate kako je kod mene. Moram biti na tom sastanku. Osim tog sastanka imam još masu poslova za sutra, a prekosutra ujutro imam važno savjetovanje...
 - Kakve to ima veze s našim putovanjem - upadne mu mama u riječ. - Ručat ćeš u restoranu.
 - Molim te, dopusti mi da dovršim - rekao je tata uz osmijeh koji mi ponovo vrati nade. - Dakle, prekosutra imam važno savjetovanje, ali samo ujutro. Popodne sam slobodan. Dakle, molio bih vas da putujete prekosutra popodne.
- Poželio sam da skočim preko stola tati oko vrata ali nisam. Strepio sam da se moje nade ponovo ne izjalove.
- Zašto? - pitala je mama. - Zašto tek prekosutra?
 - Kako zašto? - začudio se tata. - Sad sam vam objasnio da imam važne poslove do prekosutra, a od prekosutra sam uzeo tri dana slobodno, a pribrojio bih još subotu i nedjelju, to je već pet dana.
- U stilu pantere skočio sam preko stola. U letu sam zapeo o kristalnu vazu.
- Cingl - krascangl! - vaza se razbila u komadiće.
- U drugim bi prilikama mama zaplakala zbog vase.

Plakala je i sada ali, čini mi se, ne zbog vase.

- Tata, volim te!
- Onda? - pitao je tata kada se bura malo stišala. - Da li se moja molba prihvaća?
- Sigurno da se prihvaća - rekli smo mama i ja uglas.

Razbijena vaza na podu učinila mi se tako lijepom.

Čitava soba je bila lijepa. Čitav grad i cijeli svijet je, čini mi se, jako, jako lijep i sretan.

Zatim smo, još dugo, razgovarali o tome što ćemo sve raditi. Naš Barba, mama, tata i ja ćemo zajedno ploviti. I pecat ćemo. Dogovorili smo se.

Dok smo se vozili prema moru, bio sam toliko sretan da sam, svako malo skakao tati oko vrata. Tati, a i mami, to je bilo drago, ali se malo razljutio kada sam mu u jednom skoku potrgao ovratnik košulje. Kada sam mu u drugom skoku, dok je on vozio punom brzinom, rukama zakrilio oči i zamalo skrивio prometnu nesreću, tražio je vrlo ljuto da se smirim i prestanem s takvim izljevima ljubavi.

Putovali smo.

Što smo se više približavali moru, vrijeme je bilo sve tmurnije. Oblaćilo se. Vjetar je sve jače fijukao oko auta. Uskoro su i prve munje počele parati nebo.

Kkkrrrkum! - zaorio se grom poslije bljeska munje. Kišne kapi su se počele razbijati o stakla. Tata je uključio brisače i meni se učinilo da smo sada - dok oko nas bljeskaju munje, gromoglasno grme gromovi, pada kiša i dok je sve tamno kao u podrumu - nas troje u autu bliži jedno drugome. Mama, tata i ja. Nas troje. Svi zajedno. Poželio sam da im oboma skočim oko vrata. Nisam. Nisam skočio, ali sam zapjevao iz svega glasa. Mama i tata su prihvatali iz svega glasa. Oko nas sjeva, trešti, mračno je, grmi, bljeska, a mi jurimo prema moru i pjevamo iz svega glasa. Divota! Ponovo sam poželio da im skočim oko vrata. Nisam. Nisam skočio, ali sam zapjevao još grlatije. Mama i tata prihvate još grlatije.

Jurili smo prema moru. Iako je vani bilo hladno, osjećao sam nekakvu toplinu oko sebe i u sebi.

Uskoro je put počeo vijugati tik uz more. Golemi valovi razbijali su se o stijene uz obalu pretvarajući se u pjenu. I dok se jedan val razbijao, a njegova pjena povlačila natrag, drugi je val nasrtao svom silinom na stijene i razbijao 'se kao i prethodni. Tako su u nepreglednom nizu nailazili valovi i razbijali se rasprskujući se na sve strane.

»Dobro došao, mali moj barba« pričini mi se da čujem neki duboki glas koji je dopirao odnekud iz daljine.

- Tko je to rekao? - pitao sam zbumjeno.
- Što sine? - pitala je mama.
- Ništa niste čuli? - pitao sam ih iznenadeno.
- Ja ništa nisam čuo - rekao je tata. - Mora da ti se učinilo.

Gledao sam kroz staklo jurećeg automobila. Nikog nije bilo, samo su se veliki valovi razbijali o stijene.

»Mora biti da mi se pričinilo« rekao sam sam sebi.

»Zar nećeš uzvratiti pozdrav prijatelju?« opet sam čuo onaj duboki i daleki glas.

»Opet mi se pričinilo,« pomislio sam.

»Nije ti se pričinilo« rekao je onaj glas.

»Tko si ti?« pitao sam uplašeno.

»Ja sam tvoj prijatelj, More« rekao je glas.

- More! - urliknuo sam veselo i tako glasno da je tata gotovo sletio s ceste. - More me pozdravlja!

- Mogao si to i malo tiše reći - ljutio se tata.

- Smiri se malo - rekla mi je mama.

»Zdravo, zdravo prijatelju more,« pomislio sam. Znao sam da more čuje čak i misli svojih prijatelja. I Barba je razgovarao s morem šuteći one večeri na stijeni.

»Radujem se što si došao« reklo mi je more.

»I ja. Znaš, jedva čekam da vidim Barbu i da mu kažem da tvoje zvukove sada i ja razumijem. Sigurno će se Barba jako obradovati.«

»Da, Barba se raduje« dopirao je iz daleka, iz dubine duboki glas mog prijatelja Mora.

»Reci mi kako je Barba?«

More je šutjelo.

»A kako su njegovi sinovi Šime i Ive?«

»Dobro su« reče mi prijatelj dubokim glasom.

»Reci mi, jesu li došli vidjeti Barbu. Znaš, on mi je rekao da će doći.«

»Da, došli su vidjeti Barbu.«

»On se obradovao, bio je veseo, je li?« pitao sam veselo. More mi ne odgovori.

»A kći? Da li je i ona došla?« pitao sam dalje, veseo što mogu časkati s mojim beskrajnim plavim prijateljem Morem.

»Da, i kći ga je došla vidjeti. I njen muž mornar je došao.«

Bura je i dalje nemilice tukla obalu.

»More, reci mi zašto si napravio buru?«
More je šutjelo.

»Reci mi« navaljivao sam.

»Napravio sam buru jer želim skakati i urlati, jer sam tužan i jer sam veseo« reklo je more dubokim glasom, a nakon šutnje dodalo: »Veseo sam što si mi ti, mali moj barba, došao.«

»A zašto si tužan?« pitao sam.

More je šutjelo. Valovi su se još jače počeli razbijati o stijenje. Bijela pjena se rasprskivala u nebo. Sve je tutnjalo. More mi nije htjelo odgovoriti. Nisam navaljivao da mi kaže jer sam se sjetio Barbe kada je rekao da je more čudan prijatelj. ,A~)

v,TV/fr>ro rotpp cam

m i c l i m a

»sretan sam što sam ti postao prijatelj.«

»I ja«, odvrati mi duboki glas iz daljine.

Uskoro smo stigli do naše kuće.

U Barbinoj kući bio je mrak. »Spava,« pomislio sam.

Vjetar je strašno brijaо

pa smo se žurili kući. Na rastanku sam dobacio svom prijatelju Moru:

»Znaš, najradije bih odmah otišao Barbi, ali kasno je. On već spava. Htio bih i s tobom malo popričati, ali moram na spavanje jer sutra rano ujutro tata i ja idemo pecati, znaš?«

»Odi kući, prijatelju, i spavaj,« reklo je more.

»Barba, ti i ja ćemo sutra malo popričati, svi zajedno jer te sada i ja razumijem« rekao sam Moru ulazeći u kuću.

More je šutjelo.

- E, pa na spavanje - rekao je tata veselo. - Sine, sutra rano ustajanje i na pecanje. Ribe nas čekaju!

U strahu da me tata opet ne prevari i ode dok spavam, probudio sam se prije svih.

- Ustajanje! - zaurlao sam na vratima spavaće sobe. Mama i tata se trgnu.

- Sto je? - tata je trljaо krmeljive oči. Već sam se uplašio da nema ništa od pecanja, ali on skoči iz kreveta.

- Imaš pravo, sine - rekao je veselo iako pospano. - Ribe nas čekaju!

Na brzinu smo se umili, još brže doručkovali, pa istrčali iz kuće. Želio sam što prije vidjeti Barbu. Mog Barbu! Bilo je lijepo vrijeme. More se smirilo i sada je sunce prosipalo svoje prve zrake po njegovoj glatkoj površini.

- Barba! - dozivao sam već izdaleka trčeći prema njegovoj kućici.

- Barba... - prostenjao sam dotrčavši do kućice.

- Barba... - cvilio sam. U mom je tijelu divljala ista bura kakva je sinoć valjala more. Munje su mi sijevale u glavi, gromovi tutnjali u prsima. Mučnina mi je mijesala kamenje u želucu.

- Barba... - stenjao sam.

Na prozorima Barbine kućice bile su zakucane daske.

Na vratima je bio veliki lokot. Na kolčevima oko kućice nije bilo mreže.

- Možda je Barba nekamo otpovao - rekao je otac.

- Barba je umro - rekao sam. Otac me zbunjeno gledao. Misli su mi tutnjale mozgom.

»Ko galije prije tisuću godina brodovi i danas tiх umiru, jedino je more uvijek isto i uvijek živi ... Ceka nove brodove i nove kapitane... čeka tebe, lipi moј mali barba, razumiš?«

Tata je još uvijek zbunjeno stajao pokraj mene i pričao neke stvari koje nisam slušao. Znao sam da mu je teško jer vidi kako mi je teško. Čekao je kada ћu se rasplakati. Nisam plakao.

»Čudan je prijatelj more... Nikad ne prima ono ča mu oš dat, a otima ti ono ča ti je najdraže ... najmilije.«

- Idemo pecat - rekao sam, a to još više zbuni oca.

Spustili smo se do stijene. More je, mirno ko poslušan pas, bilo pod našim nogama.

- Gle ribe! - tata mi je veselo pokazivao sa stijene u vodu. Izmijesio sam kruh. Jednu kuglicu stavio sam na udicu. Tata je napravio isto. Zabacio sam. Tata je napravio isto. Tek što sam zabacio, osjetim lagani trzaj na struni. Povučem naglo prema sebi, a onda polako, s ruke na ruku, počnem izvlačiti udicu. Po otporu sam znao da na udici imam ribu. Moju prvu ribu u životu. Bio je to trenutak koji sam dugo priželjkivao, trenutak o kojem sam sanjao... No, sada kada se desio nije me obradovao onoliko koliko sam mislio da će me obradovati. Nije bilo Barbe pokraj mene. Nije bilo Barbe...

Moje pokrete je u vodi pratila jedna mala riba, crvena s plavim šarama.

- Riba! - zaurlao je tata od iznenadenja kada sam je izvadio.
- Lijepa je, al' je mala - rekao sam.
- Neka, napravit ćemo joj akvarij - veselo je tata pocupkivao oko mene. Bio sam razočaran u njemu. Toliko stvari o moru još ne zna.

- Daj mi da je skinem s udice - reče tata misleći da ja ne mogu sam. Toliko još stvari nije znao o meni.
- Ne, ja ću, svatko mora sam svoju ribu skinuti s udice. - Izvadio sam udicu ribi iz usta i bacio je u more.

- A akvarij? - promucao je tata zbumjeno.
- Nema boljeg akvarija od mora!

Dugo, vrlo dugo tata je šutio. Gledao me. Ja sam ponovo stavio mamac i zabacio udicu.

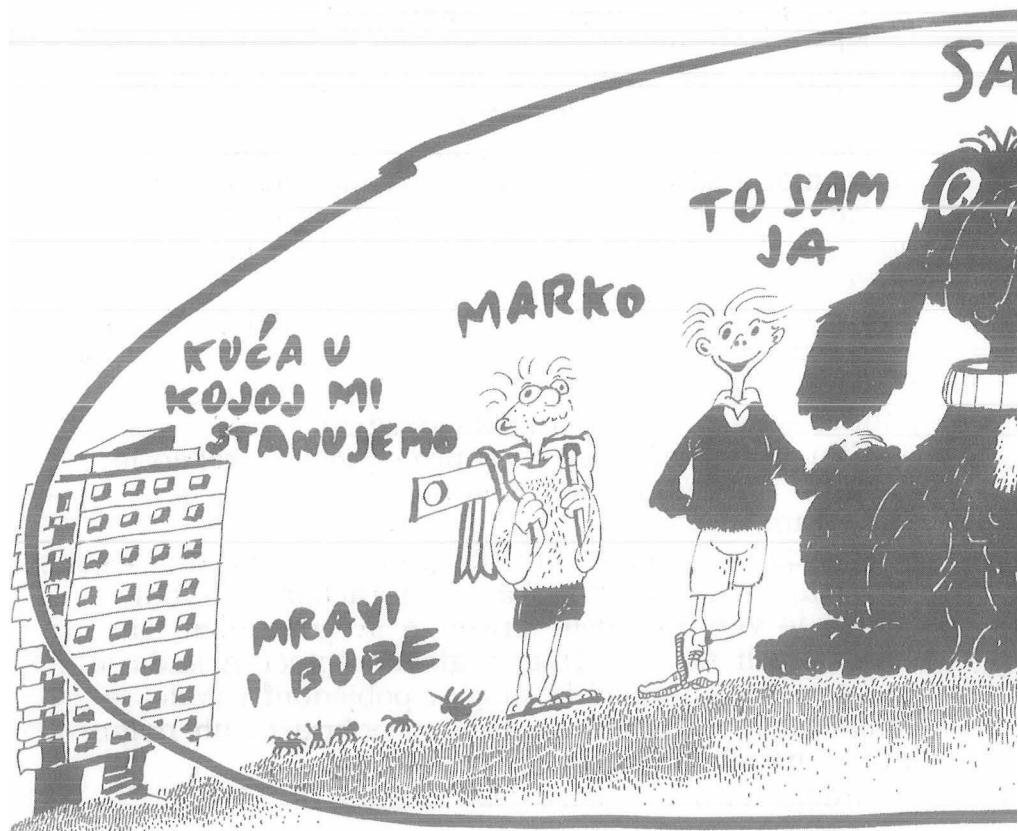
- Čini mi se, sine, da si se promijenio - rekao je tužno. - Premalo o tebi znam.

Šutio sam.

- Žvizzzz - snažno sam potegao udicu jer sam osjetio jak trzaj. Jedna velika riba se zapraćakala u vodi. Počela je vući na svoju stranu, a ja sam vukao na svoju. Borili smo se. Tata je gledao šuteći. A kada je borba napokon završila mojom pobjedom i kada se velika riba praćakala na suhom, pokraj mojih nogu, tata je napokon došao do glasa:

- Mnogo stvari o moru još ne znam ... Sine, hoćeš li me naučiti, molim te.
- Ala, takva te volim - skočio sam mu oko vrata.

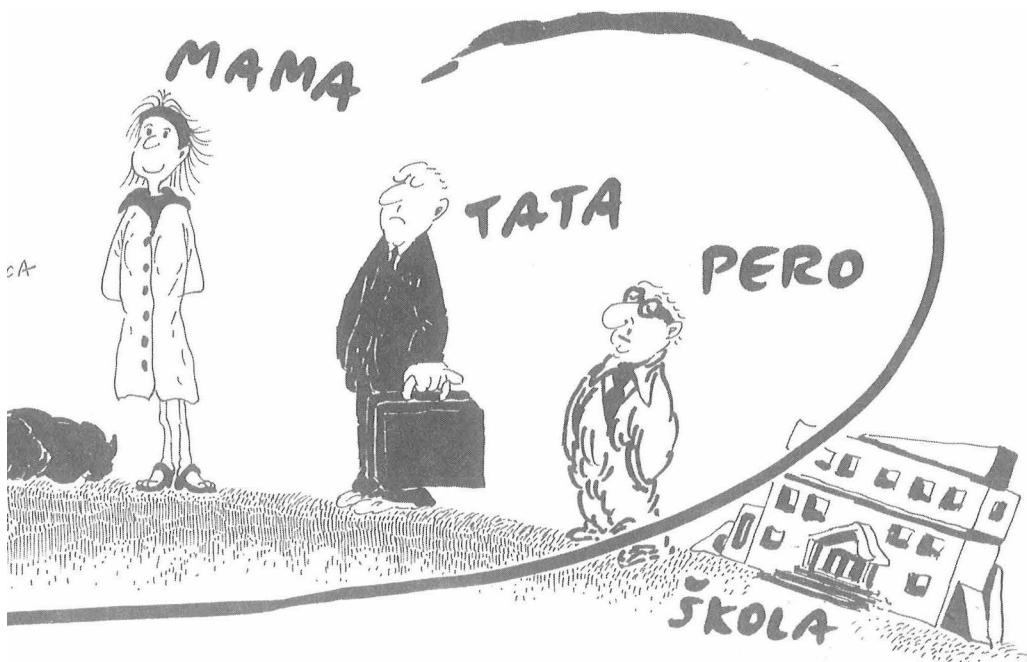
Sam

Marko i ja smo proučavali kretanje mrava u travi. Vrlo interesantno. Mravi su isli u koloni jedan po jedan između travki do komada kruha s paštetom, a onda se vraćali u isto tako pravilnoj formaciji. Šutjeli smo ispruženi po travi i klatili nogama.

- Svi su mravi blizanci - rekao je Marko.
- A?
- Svi su mravi blizanci, vidi ih - govorio je Marko zamišljeno gledajući mrave. - Slični su kao kokošja jaja. Blizanci su. Vidi koliko ih mnogo ima i svi su isti... uopće se ne razlikuju.

Pažljivo sam se zagledao u jednog, pa u drugog, pa u trećeg, pa u četvrtog mrava i video da Marko ima

pravo. Svi su isti. Tu ispred nas je prolazilo najmanje stotinu mrava, i nije bilo ni jednoga koji bi se barem malo razlikovao od drugih mrava.

- Čuj, a kako mravi razlikuju svoju mamu mraviću do drugih mravića?

- Ne znam - Marko se zamislio. - Oni sigurno ne znaju koja mravića im je mama... To je blesavo, ne znaš tko ti je mama...

- Oni, pa oni sigurno ne razlikuju svog najboljeg prijatelja mrava od drugih, sasvim običnih mrava...

- To je blesavo...

- Blesavo... - složih se.

- Bi l' ti htio bit' mrav? - pitao me Marko zamišljeno grickajući travku.

- Mrav?

- Mrav.

Zamislio sam se.

- A da su i svi drugi mravi? - pitao sam. - Svi da su mravi, i moja mama, i tata, i čitav razred. Svi da su mravi. I ti, a?

- Aha, da su svi, bi li htio?

Pa, ne znam baš, mislio sam, ne znam da li bih volio biti mrav iako bi i svi drugi bili mravi. Istina, u svim slikovnicama i u crticiima mravi su jako vrijedni, jako marljivi, jako dobri i sve to... Da li bih ja htio biti mrav? Da se, ovako, uopće ne razlikujemo. Da ne znam tko mi je prijatelj, a s kime sam se posvadio?

- Ne bi htio — rekao sam.

- Ni ja - rekao je Marko.

Dugo smo razgovarali o životu mrava i složili smo se da su mravi добри и све то, али нами би било веома досадно и сасвим глупо бити mrav.

Dosadili су нам mravi па smo počeli proučavati neku crnu bubu koja je bila prevrнутa na leđa i lamatala nogama pokušavajući da se okrene na noge.

- Gle! - protrnuo sam i skočio, spreman da potražim spas u bijegu kada sam ugledao ogromnog crnog psa koji nam se približavao. Polako je išao od grma do grma i njuškao.

- Koliki je - rekao je Marko i odmaknuo se nekoliko koraka. Ni ja nisam čekao. Polako, da ne pokažem da

.me strah, pošao sam za Markom.

Pas je mirno njuškao, možda je tražio hranu.

- Gladan je - promucao je Marko.

- Ja, ja idem kući - priznajem, bilo me strah. Htio sam otići kući, ali pas je došao do nas. Ukočili smo se. Onjušio je Markove noge, pa moje noge, pogledao nas i otišao dalje.

- Mogo nas je... ham! U jednom zalogaju - rekoh kada me strah malo prošao jer se pas udaljavao.

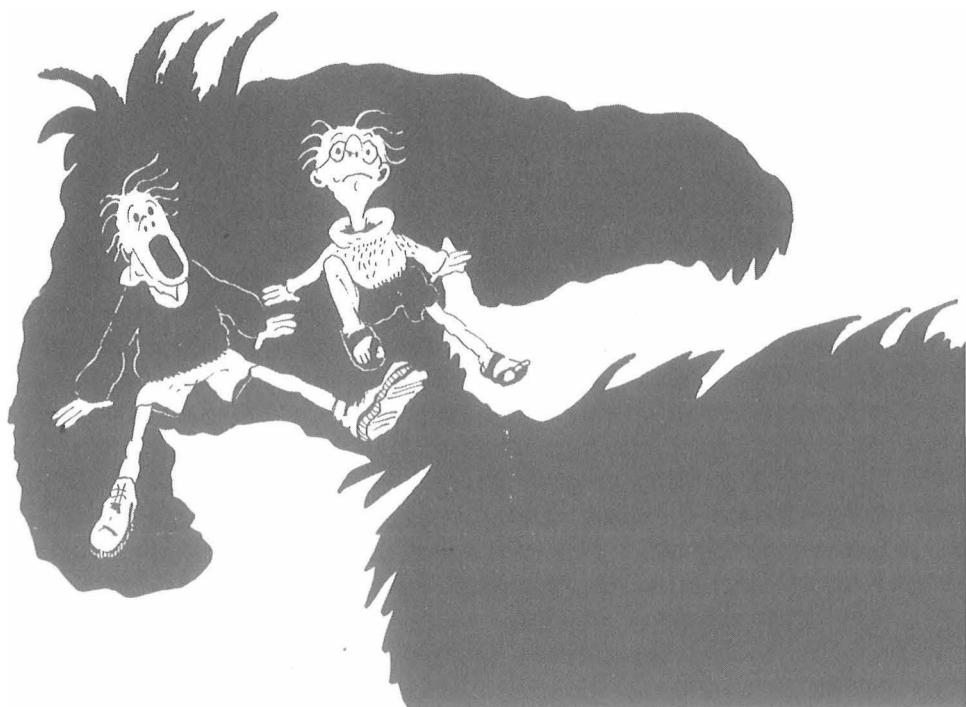
- Ovaj nije opasan - rekao je Marko praveći se važan, kao da njega nije strah.

- Ma nemoj! Kako znaš?!

- Nije opasan, kažem ti, maho je repom.

- Pa što onda... neka on samo maše... jesu mu vidio zube? Ovoliki su - rekao sam raširiviši ruke. Možda taj pas i nije imao baš tako velike zube, ali meni su se činili još i veći.

- Nije opasan - Marko se pravio važan - maho je repom.

- Neka on samo maše... možda on to tako, maše, maše a onda iznenada... - razjapiro sam usta što sam više mogao - ... ham!

Pas je kod ograde našao kost i legao na travu.

- Vidi ih! - pokazivao sam Marku zube psa koji je grickao kost kao da je keks.

- Znaš što - Marko se zamislio - gladan je... Idem mu ja donijeti nešto za jelo.

- Idem i ja.

- Ti ostani tu.

- Neću, idem i ja - nisam htio ostati sam s tim, s tim... s tom ogromnom psinom koja ima tolike zube.

- Ma što se bojiš, neće ti ništa!

- Jesi siguran?

- Maho je repom.

- A ako on ipak...

- Neće, maho je repom - rekao je Marko odlazeći - brzo ču se vratiti. Ti mu ne daj da ode.

- Da mu... da mu ne dam? Ja? - gledao sam za Markom koji je otrčao iza kuće.

Ostali smo sami. Ogroman crni pas i ja. On je grickao kost, a ja sam ukočeno stajao i gledao ga. Strašan je... opasan, mislio sam, mogao bi... uh. Što sam ga dulje gledao, morao sam priznati da mi se sve više sviđa.

Lijep je. Bilo bi dobro imati takvog psa... samo da nije takav... opasan. Ali lijep je, ima bijelu točku na prsimu, a sve ostalo je crno, crno, crna tempera. Ja bih ga svukud vodio, išli bismo uvijek zajedno... To bi bilo gala, mislio sam gledajući ga. Sasvim sam zaboravio na strah. Njegovi ogromni bijeli zubi više mi se nisu činili tako strašnima. Cak, čak su mi bili lijepi. Lijepi veliki, zubi kako i pristaju jednom lijepom i velikom psu. Želio sam ga pomilovati. Nije opasan, mislio sam, neće mi ništa, mahao je repom.

Skupljao sam hrabrost da odem do njega i da ga pomilujem, a onda se on iznenada digao i pogledao me ravno u oči.

Kao da su munje sijevale iz njegovih očiju. Ukočio sam se. Ne prestajući mahati repom, krenuo je prema meni. Došao je sasvim blizu i, gledajući me, spustio se na prednje noge.

- Sprema se za skok - prostenjao sam. - Marko... mama...

Kada je zalajao, bilo mi je jasno da je sa mnom svršeno i da se jedino mogu spasiti u bijegu. Nisam baš neki heroj. Počeo sam bježati što sam brže mogao, ali i taj moj najbrži trk bio je prespor za njega.

Presjekao mi je put i počeo skakati oko mene mašući repom. Da je to bio neki manji pas, bio bih siguran da se on to želi igrati, ali ovaj... ovako ogroman, ovaj se sigurno nije htio igrati. Ovako veliki psi se možda i ne igraju, oni samo grizu.

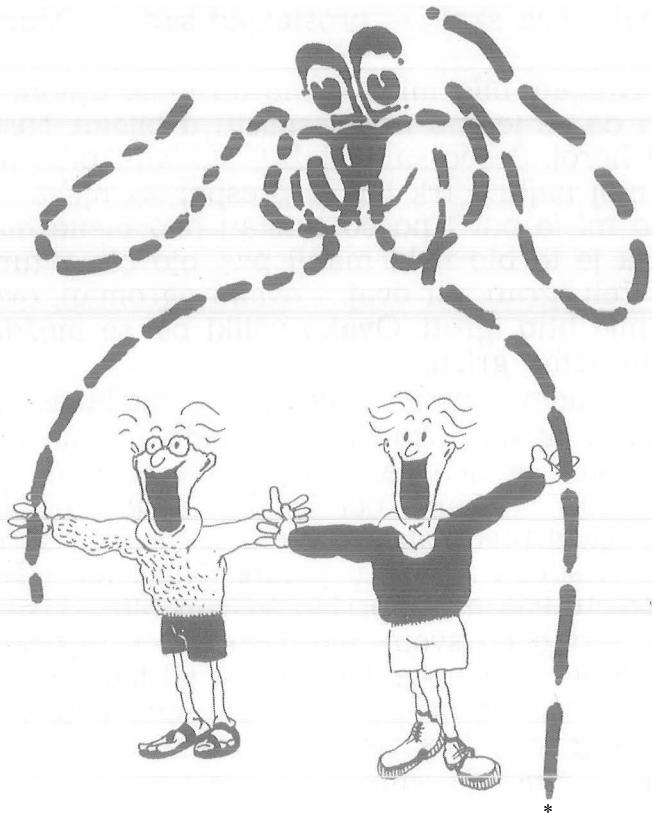
- Nemoj... nemoj, peso... nemoj... - moljakao sam. Gledao me i skakao oko mene, a onda zalajao tako glasno da sam ja sjeo na zemlju. Sada su nam oči bile u istoj ravnini. Ne samo oči. I zubi! Gledao me. Ja sam gledao njega drhteći čitavim tijelom. Nisam više imao snage da vrištim i zovem u pomoć. Ništa me više nije moglo spasiti. Pas mi je prišao sasvim blizu. Osjećao sam njegov dah na svom licu. Zažmirio sam čekajući da napravi što god hoće. I napravio je! Iznenada sam osjetio nešto vlažno na svom obrazu, nešto što je klizilo preko čitavog mog lica. Skakljalo me.

Nestalo je straha i ja sam se morao nasmijati.

Marko je dotčao i zabezknuto stao.

Gledao je kako se ja i ogromni crni pas igramo. Valjali smo se po travi. Ja sam se smijao a on je lajao. Marku je, izgleda, naša igra po travi izgledala kao borba na život i smrt i zato je problijedio kao krpa. Nije znao što da radi.

- Pa gdje si tako dugo? - pitao sam ga.
- Pazi.... iza tebe je - mucao je Marko pokazujući psa koji mi je stajao iza leđa.
- Tko? A on - nasmijao sam se - je 1' da je krasan.
- Nije te strah? - Marko me gledao diveći se mojoj hrabrosti. Sav sam se napuhao od ponosa.
- Strah? - pitao sam ga praveći se da nemam ppjma čega bi me to trebalo biti strah. - Strah? Njega? Sto se bojiš, vidiš da nije opasan... maše repom, pogledaj. Nije opasan.
- Siguran si?

*

- Siguran, maše repom - pravio sam se važan, moram priznati.
 - Evo, evo donio sam - rekao je Marko i pokazao sendvič. - Daj mu ti.
 - Sendvič? - začudio sam se. - Pa ti nemaš pojma o psima, psi ne jedu sendviče.
 - Ja nemam pojma? - uvrijedio se Marko. - A ti imaš pojma, a? Malo prije si cvokoto od straha, a sad se tu praviš važan. Ti puno znaš o psima, a? Sad si strašno hrabar?
- Htio sam Marku odgovoriti na njegove optužbe o mojem kukavičluku i nepoznavanju pasa, ali nisam stigao jer je pas skočio i uzeo iz Markove ruke sendvič.
- Bolje i to nego ništa - rekao sam ono što bi pas rekao da je znao govoriti.
 - Sto se buniš... vidiš da psi jedu sendviče - rekao je Marko.

- Jedu, jedu kad nema ništa bolje. Trebao si donijeti neku kost na kojoj ima mesa.

- Ma sad bih ti pokazo, al' ne smijem ovdje. Marko se obazre. - Idemo iza kuće.

Došli smo iza kuće. Marko se još jedanput obazre pa izvadi iz džepa komad mesa. Pas je odmah dotrčao do nas i počeo se umiljavati Marku. Bio sam pomalo i ljubomoran, ali nije važno. Važno je da će pas dobiti dobar zalogaj mesa.

- Sila si - priznao sam Marku podvig, a onda primijetio veliku mrlju na njegovim hlačama. Meso, koje je držao u džepu, ostavilo je trag. - Mama će ti vidjeti da je meso nestalo.

- Nije važno - rekao je Marko. - Neće znati da sam ja.

- Vidjet će ti mrlju na hlačama.

- Nije važno, već ću nešto izmisliti. Na, daj mu ti - rekao je pružajući mi meso.

- Daj mu ti, ako se ne bojiš - nasmijao sam se.

- Na! - rekao je Marko i bacio psu meso.

Pas je uhvatio zubima meso u letu i zadovoljno počeo mljackati. Gutao je velike komade trgajući ih oštrim bijelim očnjacima. Marko i ja smo ga gledali i bili smo zadovoljni.

- On je sigurno latalica - reče Marko.

- Blago njemu...

- Blago njemu... Ej, moramo mu dati neko ime.

- Pa da! Neka bude... - zamislio sam se - neka bude...

- Neka bude... - zamislio se i Marko.

- Crni osvetnik! A, što kažeš, Crni osvetnik? - predložio sam.

- Crni osvetnik? Glupo je... bolje, bolje... Mrki!

- Mrki? Glupo je - rekao sam vraćajući Marku istom mjerom.

- A Garavi, a?

- Glupo - rekao sam - Garo, Mrki, Grom... bez veze, tako se svaki drugi pas zove... Njemu treba neko posebno ime... recimo...

- Recimo...

- Gle, on je latalica - rekao sam - uvijek je sam, nek' se zove Sam, a?

- Sam? To je bez veze.... Bolje nek' se zove... Znam, Blek! Nek se zove Blek, a što kažeš, Blek?
- Blek? Glupo.
- Još gluplje je Sam. Sam, bez veze.

Dugo smo se prepirali kako da nazovemo našega novog prijatelja, velikoga crnog psa koji je upravo zadovoljno mljackao proždirući komad mesa. Svađali bismo se još satima da se Marko nije dosjetio i predložio:

- Neka on sam odluči kako ćemo ga zvati.
- Kako? Da ga pitamo, a? - nasmijao sam se.
- Znam kako... Ti ćeš otići na jednu stranu, a ja na drugu. On mora biti u sredini. Ti ćeš ga zvati Sam, a ja ću ga zvati, zna se, Blek. Ako ode tebi, zvat ćemo ga Sam, ako meni, zna se: Blek.
- Može - složio sam se.
- Blek, Blek - galamio je Marko s jednog kraja parka.
- Sam, Sam - galamio sam i ja na drugom kraju parka.
- Blek, odi ovamo!
- Sam, ovamo!
- Blek!
- Sam!

Pas je upravo pojeo meso i legao lijeno se ispruživši. Povremeno bi pogledao mene ili Marka, ali nije pokazivao volju da ustane i ode do jednog od nas i na taj način izabere ime. Nije se, valjda, mogao odlučiti.

- Sam! - dozivao sam ga i lupao se po koljenu. Tako se dozivaju psi, znao sam.
- Blek! Ps-ps! - psikao je Marko. Tako se dozivaju psi, znao je.
- Sam! Ps-ps! - počeo sam i ja psikati ne prestajući se lupati po koljenu.
- Blek! Ps-ps! - Marko nije prestao psikati, ali je i on počeo udarati rukom po koljenu.

Pas je mirno ležao.

Mi smo se derali i lupali se po koljenima ne bismo li ga prizvali. Meni je već bilo svega dosta. I ruka i koljeno su me počeli boljeti, a pas nije pokazivao namjeru da se odluči. Htio sam prestati, ali je pas ipak

ustao. Počeli smo se još glasnije derati i još jače udarati po koljenima. Pas se nije mogao odlučiti. Krenuo bi u jednom smjeru, pa zastao i krenuo u drugom. Ja bih dobrano promukao i ošepavio da se pas napokon nije dovukao do mene.

- Sam! - rekao sam zadovoljno. - Ime ti je Sam. Kako ti se svida?

Sam nije ništa odgovorio.

- Nek se zove Sam - Marko je priznao poraz. - To i nije tako blesavo ime. Sam.

- Nemoj govoriti punim ustima - rekla je mama dok sam večerao i pričao joj o svom novom prijatelju Samu.

- Ovako... - morao sam zastati da progutam - ovako je visok.

- Ma nije valjda baš toliko? - nasmijala se mama. - Malo si pretjerao.
- Nisam, nisam kad ti kažem, ovakav je!
- Malo si ipak pretjerao.
- Dobro, malo. Ovoliki je!
- Velik je - nasmijala se mama. - Je li lijep?
- Najljepši na svijetu!
- E, morat ću vidjeti tog ljepotana - rekla je mama ne prestajući se smijati.
- Ti mi ne vjeruješ da je ovoliki? - pitao sam.
- Vjerujem, ali malo je prevelik.
- Dobar večer - rekla je brkata glava koja je provirila u kuhinju.
- O, dobar večer, Pero - rekla je mama.
- Pero! Striček Pero - razveselio sam se dolasku tatinog i mog prijatelja iz djetinjstva. Tata i striček

Pero zajedno su odrasli i zato su prijatelji iz djetinjstva, a ja sam, kažu, dijete pa je Pero i moj prijatelj iz djetinjstva. U jednom sam dahu Peri ispričao sve o Samu jer se Pero razumio u pse. I on ima prekrasnog psa.

- Pa, gdje ti je taj ljepotan? - pitao je Pero pogledavajući pod stol.
 - Nije on u kući - objasnio sam mu. - On živi vani, slobodno.
 - Lutalica?
 - Da, Sam je slobodan pas, lutalica.
 - A tako - rekao je Pero, a meni se učinilo da je nestalo osmijeha s njegova lica. No, osmijeh se odmah vratio tamo gdje mu je i mjesto. Na Perino lice.
 - Vidjet ćeš. Da, divan je. Ovakav - pokazivao sam mu.
 - Lijepo, bogami. Uh, gotovo sam zaboravio da te pitam imaš li ovoga u svojoj zbirci? - rekao je pokazujući crveni autić.
 - Nemam! - ispalih kao iz topa iako nisam baš bio siguran imam li ga ili ne. Nije važno, neće mi smetati ni duplikat.
 - Evo, poklanjam ti ga - rekao je Pero i dao mi autić.
 - Ovaj je dobar - zaključio sam poslije brze analize.
 - Kako se kaže? - prijeteći je rekla mama.
 - Kaže se hvala.
 - Pa reći onda.
 - Hvala, Pero - rekao sam svom prijatelju iz djetinjstva Peri.
-
- Znaš što mi se dogodilo sinoć? - pitao sam Ivana na putu u školu.
 - Sto? Nemam pojma - rekao je Ivan očito ljut na sebe što dopušta da se velike i zanimljive stvari događaju bez njega.
 - Slušaj - zastao sam da Ivanova znatiželja dostigne vrhunac - igrali smo se Marko i ja...
 - Marko? Koji Marko? - pitao je Ivan ne želeći da mu i jedan detalj promakne.
 - Pa, Marko, moj susjed, on tu stanuje... Slušaj, igramo se... kad ... vidim ja... jedan ogroman, ovoliki,

strašni crni pas šulja se prema nama...

- A vi?!
 - A ja... ja vidim: pas se sprema za skok...
 - Ozbiljno?!
 - Kad ti kažem.
 - A vi?
 - A ja, a ja kažem Marku »Ništa se ne boj«, a njega strah. Vidim ją, trese se. A pas ide prema nama, sve ovako njuška i gleda nas... a ja mu bacim komad mesa...
 - Odakle ti?
 - Odakle? Kako odakle? Pa, iz džepa. Sigurno, iz džepa. Uvijek treba nositi komad mesa, znaš, ako nađe neki pas... Kažem ti, uvijek moraš imati komad mesa, za svaki slučaj.
 - To si se dobro sjetio.
 - I ja ti dam tom psu taj komad mesa, a on... a on mi počne, mislim kasnije kad je pojeo meso, a on mi počne lizati ruke i umiljavati se i više uopće nije bio opasan. Možeš od njega raditi što te volja... Možeš se s njimigrati koliko te volja.
 - To je gala!
- A 7-n Q o Irol/OTr
— X. XVOCXV.W; VJ:
- Nemam pojma.
 - Ovoliki - rekao sam razmaknuvši ruke. - Nema nigdje ljepšeg, kažem ti. Crn. Ovolike zube ima, a dobar ko ovca.
 - Ne znam kako su ovce dobre - pogleda me Ivan.
 - Ma ne znam ni ja, ali tako se kaže - objasnih mu.
 - Kad ti kažem, nisi nikada video takvog psa.
 - Znao sam i ja jednog tako velikog - rekao je Ivan tužno. - Zapravo, nije bio baš tako velik, ali je bio dosta velik. Bio je crn, ogroman pas.
 - Pa i ovaj je crn, a i ogroman je. Dao sam mu ime Sam.
 - Nije loše, al' je čudno - zamisli se Ivan. - Sam? Nije loše. Onaj naš se zvao Aga.
 - Ma pusti sad tog vašeg... Taj sigurno nije bio takav.
 - Bio je... bio je. Imao je ovolike zube.
 - Pa što je to! Sam ima ovolike - rekao sam pokazujući rukama kolike to zube ima Sam. Dobro, priznajem, možda sam malo pretjerao, ali nisam mogao

dopustiti da tamo neki Aga bude bolji, i veći, i ljepši, i da ima veće zube od Sama.

- Sam bi tog tvog Agu... u dva zalogaja - rekao sam.
- Ne bi tako govorio da si vidio Agu - bio je tužan Ivanov glas.
- Pa dovedi onda tog svog Agu, da vidimo. Ja ču dovesti Sama. Vidjet ćemo koji je jači. Hoćeš?
- Ne mogu...
- Strah te? - nasmijao sam se pobjednički.
- Nije me strah... Če više nema - rekao je Ivan.
- Kako nema? Možda njega nikada nije ni bilo, a?
- Bilo ga je bilo, i te kako ga je bilo, ali su ga otrovali.
- Što su ga? - zgrozio sam se.
- Odrovali su ga.
- Odrovali? A zašto? Tko?
- On je bio pas latalica i imao je mnogo neprijatelja...
- I Sam... i Sam - zamuckivao sam uplašen za život Sama - i Sam je latalica...
- Ogromni crni latalica? - ozari se Ivanovo lice. - A? Ima li ovako, tu na njuški, ovako, jednu bijelu pjegu? A?
- Gledao sam Ivana začuđeno. Sam je stvarno, upravo na mjestu koje je opisao Ivan, imao bijelu pjegu.
- Ima li, a? - pitao je Ivan nadajući se da je to njegov Aga.
- Ima - rekao sam.
- Ima! Kažeš, ima?
- Ima.
- Pa to je Aga! Aga! - urlao je Ivan. - Aga se spasio! Aga nije mrtav.
- Ovaj se zove Sam, a ne Aga - rekao sam.
- Nije važno, ali to je on, on je. Mi smo ga zvali Aga.
- Čuj, a htjeli su ga... kažeš? - pitao sam ga kada se smirio.
- Odrovati - Ivan me pogledao. - Da, htjeli su ga odrovati.
- Sama odrovati - došlo mi da plačem. - Zašto?
- Ne znam... zato što je latalica. Stara Tindilika ga je htjela radi svoje Fifice.

- Radi Fifice - pitao sam. - Sam je Fificu... u dva zalogaja?
 - Ma ne, Aga se zaljubio u Fificu... i Fifica u Agu.
 - Pa, pa zašto ga je onda ta stara htjela? - nisam mogao shvatiti.
 - Baš zato. Fifica je pobjegla od kuće za Agom. Htjela je postati skitnica.
 - Pobjegla je - rezveselio sam se. - Kažeš, pobjegli su, a?
 - Nisu, nisu daleko. Fificu su odmah uhvatili i vratili je staroj Tindiliki jer je ona obećala brda i doline onome tko je vrati.
 - Pa što nije opet pobjegla? - pitao sam želeteći da mi ispriča kako je stvarno pobjegla i kako su ona i Aga otišli nekamo daleko i živjeli sretno i slobodno.
 - Nije više pobjegla... Stara Tindilika joj je kupila lanac i svezala je u sobi. Nije više Fificu puštala s lanca, a oko kuće je stavila otrovane kobasice... Mi smo mislili da je Aga pojeo koju...
 - Je 1' Sam bio tužan?
 - Tužan? I te kako. Zavijao je da ti srce prepukne!
- Jadni Aga.
- Jadni Sam Ja, bi t.ii Tindiliku — rekao sam, pokazujući rukama da bih je dobrano promjesio.
 - Nije ga samo ona htjela...
 - Tko? A zašto?
 - Htio ga je i pijani Lojz, a jednom su došli i živoderi!
 - Tko? - trnci mi prodoše od cipeia do kose pri

ĐVYAYVY Aİ̄Pn. ^urAr! AYQO.

- Živoderi - rekao je Ivan. - Oni ubijaju pse! Morat ćemo pripaziti da se Agi nešto ne dogodi u twojoj ulici.
- Misliš da će imati, ovaj, neprijatelja i u mojoj ulici?
Imat će, imat će, sigurno - uzdahnuo je Ivan. - Moraš pripaziti.
- A zašto?
- Kako, a zašto? Zato da mu se nešto ne dogodi - iznenadeno me pogledao.
- Ma ne to - rekao sam. - Zašto bi imao neprijatelja? On nikoga neće napadati.
- Tišina, vas dvojica - dreknula je nastavnica. Ja sam tek sada vidio da smo došli do škole. I ne samo da smo došli do škole, nego već uvelike traje sat. Nisam

primijetio kada je počeo. Sagnuo sam se nad bilježnicu i pravio se da pišem.

- On nikoga neće napadati - prošaptao sam.
- Svejedno - šaptao je Ivan, koji se nagnut nad bilježnicom pravio da piše. - Svejedno, nitko ne voli slobodne pse. Nemam pojma zašto.

Marko i ja smo sjedili na stepenicama i čekali da se odnekud pojavi Sam. Već ga dugo nismo vidjeli.

- Da mi je znati gdje je - rekao je Marko.
- Eh, tko bi to mogao znati - rekao sam. - On ide kud ga noge nose.
- To je gala - uzdahne Marko. - Ne mora u školu, ne mora u osam u krevet... ništa ne mora. Radi što mu se hoće. To je život!
- To je gala - složih se.
- Čuj, bi 1' ti htio živjeti ko Sam?
- Bih! - ispalio sam kao iz zračne puške.
- I ja - reče Marko.
- Kaže se »pasiji život« kad netko loše živi, a Sam je pas i baš dobro živi.
- Kad bi' barem ja mogao tako živjeti... Kad bi barem svi ljudi tako živjeli. To bi bilo gala!
- To bi bilo super! - oduševljeno sam kliknuo i predao se sanjarenju kako bi to bilo kada bi tako bilo. Marko je sanjao to isto.

- Mama, zašto ljudi ne žive slobodno? - pitao sam ulazeći u kuću.

- Zdravo, sine - rekla je mama brišući ruke o kuhinjsku krpu. - Gdje si bio?
- Zašto ljudi ne žive slobodno? - ponovio sam pitanje.
- Kako to misliš? - pogledala me začuđeno.
- Pa lijepo, zašto ne žive slobodno?
- Sine, ljudi žive slobodno, zapravo - slegnula je ramenima - ne žive svi ljudi slobodno, neki se još bore za slobodu.
- A mi, da 1' se i mi borimo za slobodu?
- I mi smo se borili za slobodu, to si učio u školi - zbunjeno me mama gledala.

- A da li se sada još borimo za slobodu?
- Pa, ne moramo više... Zapravo, još uvijek moramo paziti da bismo očuvali tu slobodu... - gledala me mama tako zbuњeno da mi je bilo jasno da me ništa ne razumije. - Što tebe zapravo muči?
- Zašto mi ne živimo slobodno? - objašnjavao sam joj ponavlјajući pitanje.
- Mi živimo slobodno - nasmije se mama.
- A zašto onda ne živimo ko Sam?
- Kao Sam? Pa Sam je pas latalica, a mi smo ljudi.
- A zašto ljudi ne mogu živjeti slobodno, a psi mogu?
- Slobodno? - mama se nasmiješila. - Moraš mi, sine, objasniti što za tebe znači živjeti slobodno?
- Pa, slobodno... slobodno znači, ovaj... - objašnjavao sam - slobodno znači da živiš slobodno, razumiješ?
- Ne - rekla je mama.
- Pa slobodno... slobodno znači da ideš kamo te volja i da radiš što te voljaju i da... sve to.
- Opet te ne razumijem. Ljudi i žive tako... rade što ih je volja i idu kamo ih volja - smiješila se mama.
- Ne žive, ne žive kao Sam - bio sam uporan.
- Kao Sam ne žive jer je Sam pas. Postoji razlika.
- Razlika... u tome da pas može živjeti slobodno, a čovjek ne? - začudio sam se i uplašio, jer da je zaista tako, ja bih rado prešao u pse.
- Gledaj, sine - uzdahnula je mama i sjela, spremajući se za objašnjavanje. - Pas može živjeti sam, bez drugih pasa, a čovjek ne može živjeti bez drugih ljudi, je 1' tako, i zato se svi ponašaju onako kako se moraju ponašati da bi, je 1' tako, i drugi ljudi mogli dobro živjeti... Razumiješ?
- To bi mogli i kada bi živjeli slobodno - trudio sam se da joj objasnim jer mi se činilo da neke stvari ne razumije.
- Slobodno... nemoj to nazivati slobodom, jer nije sloboda da radiš što te volja.
- Nije? A što je sloboda?
- Pa sloboda... sloboda je, je 1' tako, sloboda je kad te nitko ne ugnjetava, kad te nitko ne izrabljuje, kad, je 1' tako, sloboda je... - Majka se zamislila: - Sine, recimo da je sloboda ono što ti tvrdiš da je sloboda,

recimo. I ti si sada, recimo, tako slobodan. Što bi radio?

- Sto bi' radio? Pa ja... ja bih lutao kao Sam - rekao sam.
- I što bi onda? - pitala me mama smiješeći se.
- Pa ništa... išao bih kamo hoću...
- Kamo bi išao, reci.
- Kamo? - zamislio sam se. Toliko zanimljivih putova koji vode na interesantna mjesta postoji da se nisam mogao odlučiti.
- Na utakmicu - rekao sam - išao bih na utakmicu.
- I znaš li što bi se dogodilo na utakmici? Dodeš ti na igralište, a ono nema utakmice. Nema. Došli svi igrači osim golmana. Nema golmana. On isto tako živi slobodno i otišao, recimo, na more.
- Ali - zamislio sam se - golman bi došao, on bi sigurno došao.
- Kako znaš? Možda mu se baš danas ne igra i nitko ne može ni igrati ni gledati utakmicu jer se njemu ne igra. A, što kažeš?
- On bi sigurno došao - tvrdio sam.
- Ne bi - tvrdila je mama.
- Pa što onda, ja bih otišao u kino — rekao sam — ulaznice se ne bi plaćale.
- Fino, dodeš ti u kino, sjedneš i čekaš, svi čekaju, a filma nema. Operater koji prikazuje film nije došao, otišao čovjek rodbini na selo.
- A ja bi' onda... ja bi'... - nisam znao što bih to ja.
- Sve mi se čini, sine, da bi ti želio da svi drugi žive po starom, a ti da živiš slobodno po svom.
- Ne, ne bi' to htio - rekao sam jer to stvarno nisam htio. Htio sam da svi žive slobodno.
- A bi li ti, iskreno mi reci, bi li išao u školu kada bi živio tako slobodno kako kažeš? - pitala me mama s osmijehom kao da zna što će odgovoriti.
- Pa, ovaj, malo bih išao, pa malo ne bih išao - priznao sam.
- A drugi učenici bi isto tako, malo išli, malo ne išli?
- Pa da - rekao sam.
- Dobro, vi bi' malo išli, malo ne išli u školu. Ja mislim da bi' vi malo išli i mnogo više ne išli, ali neka bude kako kažeš. Sto misliš, bi' li vi tako išta naučili?

- Pa...
- Iskreno mi reci što misliš.
- Pa, bi'... nešto.
- Nešto malo, je 1' tako?
- Pa...
- Ne bi' puno naučili, je 1' tako - smiješila se.
- Malo - priznao sam i bilo mi je jasno da ne bi baš sve bilo kako treba kada bi bilo tako.
- Još nismo gotovi - rekla je mama. - Vama bi možda bilo dosta to malo što bi' naučili. Mislili bi' da znate sve što vam treba. A onda, kada bi porasli, što misliš, da li bi bilo postolara, stolara, pilota, trgovaca i drugih zanimanja? Vi bi s vašim znanjem mogli samo lutati i proziti, a ne bi' imali od koga proziti jer bi i drugi ljudi lutali i prozili. A? Razboliš se, nema te tko izlijječiti, pokidaju ti se cipele, nema ih tko popraviti...
- Mi bi' svi isli u školu - predomislio sam se jer mi je postalo sasvim jasno da ne može to onako malo da, malo ne.
- E, to je već bolje. Vidiš, kada bi' vi, iako možete otići kamo vas volja, ispunjavali svoju obavezu i isli u školu, kada bi golman sigurno došao na utakmicu, kada bi kino-operater sigurno došao u vrijeme kada treba početi film, kada bi svi ispunjavali ono što se od njih očekuje, onda bi svi stvarno mogli živjeti tako slobodno kako ti kažeš.
- Stvarno? - obradovao sam se.
- Stvarno.
- A zašto onda svi već sada ne žive tako? - čudio sam se.
- E, zašto, zašto? - slegne mama ramenima. - Zato što treba još mnogo vremena proći prije nego što ljudi postanu stvarno takvi da golman sigurno dođe na utakmicu i ode kamo ga volja tek kada utakmica završi.
- A to, to će jedanput biti? - pitao sam želeći da mi odgovori da hoće.
- Kad ti porasteš... možda hoće.
- Hoće, sigurno!- rekao sam i najčvršće odlučio da se dogovorim s Markom i prijateljima iz ulice da napravimo tako kad porastemo. To će biti gala. Super!

- Brzo! - zaurlao je Marko utrčavši u moju sobu.
- Što je?! - skočio sam. Spreman za akciju.
- Sam! Love Sama!
- Tko?
- Hoće ga ubiti?
- Tko?
- Živoderi! - vrisnuo je Marko. Naježio sam se od te riječi.

Istrčali smo iz kuće što smo brže mogli nadajući se da ćemo uspjeti Samu spasiti život. Trčali smo preskačući sve što bi nam se našlo na putu. U mahnitom trku preskakali smo malu djecu koja su se igrala u pješčaniku.

Već izdalek smo vidjeli dva čovjeka kako s mrežom love Sama. Živoderi.

- Ostavite ga! - zaurlao sam.

Jedan živoder se okrenuo prema meni i nasmiješio se.

- Zdravo - rekao je.

Nisam mogao vjerovati. To nisam mogao vjerovati. Tog živodera sam dobro poznavao... Bio je to moj prijatelj iz djetinjstva... Pero.

- Pero?! - užasnuo sam se. Mislio sam da se za

nj A ro w s a mi-
nj ogi g̃t niwg, ci — zo IrI CI KA CL P̃t c u uuaí L NO civ CL rṽc̃iva, V tu g, cl, t T - J / - I - i / vo
on je živoder.

- Ždravo! - ponovio je Pero i pokušao me pogladiti po kosi.

Odmaknuo sam se.

- Ti... ti si živoder! - rekao sam mu u lice.

pero me iznenadeno pogledao. Dugo me gledao, a onda nastavio loviti Sama.

- Ja radim svoj posao - rekao je.
- Ti hoćeš ubiti mog Sama!
- Žao mi je, ali tvoj ili bilo čiji - isto je. Ja sam dobio prijavu da je opasan i da nije cijepljen i moram ga uhvatiti - rekao je odlazeći. Nije se ni osvrnuo.
- Ti si živoder... živoder, eto što si ti - vikao sam za njim.

Bio sam zaprepašten, zbumen i očajan. Izgubiti dva prijatelja u jednom danu ipak je previše. Peru sam već prekrižio s popisa prijatelja, a još uvijek je postojala opasnost da će morati prekrižiti i Sama, ako ga Pero uhvati.

Sama, na sreću, nigdje više nije bilo. Pobjegao je.

Te večeri tata je bio tužan i zamišljen. Gledao je kroz prozor i pušio.

- Sine! - pozvao me.
- Da, tata.
- Danas sam susreo Peru - rekao je, a njegov je glas odavao da mu je teško. Možda je i on saznao da je Pero živoder, pomislio sam. Jadan tata, strašno je takvu istinu saznati za najboljeg prijatelja iz djetinjstva.
Šutjeli smo obojica.

- Pero mi je rekao da ste se danas susreli - otpočeo je tata, a ja sam poželio da mu kažem istinu o njegovu prijatelju, ali nisam mogao biti tako okrutan prema ocu. Ništa mu nisam rekao.
- Ti, je li, misliš da su živoderi neki opaki ljudi, je F da? - rekao je nakon dulje šutnje.

To znači da... da on zna istinu o Peri, pomislio sam. Jadnik. Mora da mu je strašno.

- Perin posao je kao i svaki drugi posao, čak vrlo važan i potreban posao - rekao je tata. - Ti ne misliš tako?
- Ne!
- Vidiš, sine, Peri je jako žao što ti u njemu vidiš zločinca. Grijesiš, sine, on je dobar čovjek.
- On ubija pse!
- Da, one opasne ubijaju - rekao je tata kao da govori o nečemu potpuno normalnom. Nisam mogao vjerovati. Ne, to nisam mogao vjerovati. Zar, zar je i moj otac takav? Možda je i on potajno živoder? Gledao sam ga, a u želucu mi se sve okretalo.
- Pse koji nisu opasni ne ubijaju - nastavio je tata - samo odvode i zatvaraju pse latalice koji nemaju gospodara i hrane ih dok im se ne nađe gospodar.
- Sto će psu gospodar??!
- Da, imaš pravo, možda psu i ne treba gospodar, ali ipak treba postojati netko tko će se za njega brinuti, tko će za njega odgovarati...
- On se brine sam!
- Dobro, dobro... ima pasa koji se mogu sami brinuti o sebi, ali ipak treba postojati netko tko će ga odvoditi

na cijepljenje. Hoće li pas sam otići na cijepljenje?

Šutio sam.

- Hoće li pas otići veterinaru i reći mu »Dobar dan, molim vas lijepo, cijepite me«?

- Pa... neće.

- Znaš što bi bilo kada se psi ne bi cijepili protiv raznih bolesti?

- Uginuli bi...

- Uginuli bi, ali ne samo to. Oni bi te bolesti prenosili na ljude... Moraš priznati da to ne bi bilo dobro.

Šutio sam.

- Moraju odvoditi pse koji nisu cijepljeni - rekao je tata.

- Mogli bi nešto drugo napraviti - rekao sam - a ne ih ubijati... Oni nisu ništa napravili.

- A što drugo da naprave? - nasmijao se tata. -

Možda misliš da bi trebalo izdati proglaš i zamoliti sve pse lutalice da budu pametni i dodu na cijepljenje?

- Mogli bi - razveselio sam se jer sam pomislio da sam našao rješenje. - Mogli bi ih uhvatiti, pa cijepiti, pa pustiti... da lutaju kao prije.

- Ne mogu ni to - reče tata. - Grad bi bio prepun pasa. Svakom ulicom vuklo bi se stotine gladnih pasa. Nisam više ništa mogao smisliti za pse lutalice, ni za mojeg Sama, pa sam rekao ono što me najviše tištilo:

- Pero je živoder!

- Pa jest, nisi mi ništa novo rekao. On je živoder, to mu je posao, a ja ti kažem da je to častan posao kao i svaki drugi. On mora čuvati i tvoje zdravje i život, a čuva ga na taj način da odvodi pse koji su opasni i koji nisu cijepljeni.

- A kako on zna da je Sam opasan? Sam nije opasan!

- Možda i nije opasan, ja ti vjerujem, ali Pero je dobio prijavu da je opasan i on ga mora uhvatiti.

- A ako mu ja dam prijavu da Sam nije opasan... hoće li ga ostaviti na miru? - ponadao sam se da sam našao rješenje problema.

- Neće.

- Znao sam - rekao sam razočaran - takav je on.

- Neće ga ostaviti jer nije cijepljen.

- A kako zna da Sam nije cijepljen... Sam je možda cijepljen.

- Nije cijepljen jer nema ogrlicu. Pas mora imati ogrlicu na kojoj piše da je cijepljen. Ako nema ogrlice, Pero ga mora odvesti.
- A ... a kad bi Sam imao ogrlicu...? - ponadao sam se.
- Bilo bi sve u redu.
- Pero bi ga ostavio?
- Bi.
- Sigurno?
- Sigurno.
- A hoće li... - pogledao sam tatu - hoće li Sam dobiti ogrlicu ako ode na cijepljenje?
- Hoće... - nasmije se tata. - Hoćeš li ga ti, kao prijatelja, zamoliti lijepo da ode veterinaru?
- Odvest će ga - odlučio sam.
- To sam ti htio i ja predložiti - nasmijao se tata. - Samo, veterinar će te pitati za ime vlasnika psa. Što ćeš reći?
- Sam nema vlasnika, on je slobodan pas.
- E vidiš, tu je problem, netko mora odgovarati za njega.
- Ja će - rekao sam.
- To znači da si mu ti vlasnik.
- Nisam...
- Ja isto mislim da Samu ne treba gazda - rekao je tata, a ja nisam mogao vjerovati svojim ušima.
- Ti, ti stvarno misliš da Samu ne treba vlasnik? - pitao sam bojeći se da se iza toga skriva neko zlo za Sama.
- Stvarno mislim da mu ne treba vlasnik, odnosno treba mu vlasnik, ali takav vlasnik koji mu ne bi oduzeo slobodu. Znaš li ti nekoga tko bi htio biti njegov vlasnik, odgovarati za njega, a da mu ne oduzme slobodu?
- Ja!
- U redu, vlasnice, odvedi sutra svog prekrasnog Sama, na bilo koji način Peri - rekao je tata smiješći se.
- Peri?! - vrissnuo sam. Prozreo sam njihovu prijevaru, znao sam, htjeli su da im ja uhvatim Sama i dovedem ga ravno živoderu. To nisam očekivao od tate,

ali nije ni čudo kad se druži s takvima ljudima kao što je živoder Pero.

- Da, Peri - nasmije se tata. - Ne boj se.
- Pero će ga... hoće, znam!
- Neće, ne boj se.
- Pero... Pero će...
- Pero mu neće napraviti ništa nažao, vjeruj mi - uvjeravao me tata.
- Sigurno? - pitao sam bojažljivo. Možda, pomislio sam, možda Pero i nije tako zao kao što mi se čini, možda... ali, ipak, on je živoder, ne znam da li mu se može vjerovati.
- Možeš mu vjerovati - rekao je tata.
- Obećavaš da se neće ništa loše dogoditi Samu?
- Obećavam da mu se neće dogoditi ništa lošije od jednog uboda iglom, a to se mora, mora se cijepiti.
- Pazi... ako se Samu nešto dogodi... ja ču... ja ču...
- Ništa mu se neće dogoditi. Onda, hoćeš li ga odvesti?
- Odvest ču ga... ali pazi... ako mu se što dogodi, ja ču... ja ču... vidjet ćeš.

- Odvest ćeš ga živoderu?! - zgrauuo se Marko kada je čuo moju odluku.
- Moram. Moram za njegovo dobro, tako kažu.
- Zašto?
- Moraju ga cijepiti.
- Ali oni... oni će ga oderati!
- Sto će ga?
- Oderati.
- Oderati? - protrnuo sam. - Što ti to znači?
- Ne znam, ali ne znači ništa dobro... - zamislio se Marko - možda će mu kožu oderati.
- Neće.
- A zašto se onda zovu živoderi, a? Oni sigurno deru
- tvrdio je Marko, a meni se koža ježila od straha.
- Oni su živoderi, oni će ga živog oderati, kažem ti.
- Neće... Pero nije takav.
- On je živoder!
- Neće... neće on Samu ništa napraviti - uvjeravao sam Marka iako ni sam nisam bio siguran.
- Siguran si? - pitao je Marko gledajući me u oči.

- Siguran.
- Obećavaš?
- Obećavam.
- Pazi - rekao je Marko prijeteći - ako se Samu nešto dogodi, ja... ja ču... čuvaj me se onda.
- Neće, neće se Samu ništa dogoditi - uvjeravao sam ga, a u isto sam vrijeme pokušavao uvjeriti sebe da je istina to što govorim.

Iza kuće se pojavio Sam. Kao da je znao da o njemu pričamo. Došao je i sjeo pokraj nas.

- Zdravo, Sam - rekao je Marko. - Ovaj će te odvesti živoderu.

- Ne boj se, Sam - rekao sam - ništa ti se neće dogoditi, samo će ti, ovaj, dati injekciju.

Sam nas je gledao. Jednoga pa drugoga, a onda se počeo umiljavati. To je toliko raznježilo Marka da nije mogao a da ne kaže:

- Čuj, ti ćeš ga stvarno odvesti?
- Hoću... moram.
- Zašto moraš? - čudio se Marko.
- Moram.
- Što mu je do sada falilo?
- Ništa... ali svakog su časa mogli doći živoderi i uhvatiti ga. Ovako ga više neće hvatati.
- Pa sigurno- razbjesnio se Marko - neće ga više hvatati jer ćeš im ga ti dovesti!
- Oni... oni će mu samo dati ogrlicu na kojoj će pisati da je cijepljen i više ga nitko neće smjeti hvatati
- pokušavao sam ga uvjeriti.

Šutjeli smo i milovali Sama.

- I ti im stvarno vjeruješ? - pitao je Marko nakon duge šutnje.

- Vjerujem tati... a i Pero možda nije takav.

Opet smo šutjeli i milovali Sama. Sam se opružio po travi i uživao u našem milovanju.

- I ti ćeš ga stvarno odvesti? - pitao je Marko.
- Da - rekao sam - i to odmah. Idemo, Sam!

Digao sam se i krenuo. Sam je napravio isto. Krenuh smo. Krenuli smo živoderu Peri.

- Pazi - vikao je Marko za nama - ako se Samu nešto dogodi, ja ču... ja ču... čuvaj se onda... ja ču...

Dan je bio sunčan i mnogo je ljudi, bezbrižnih ljudi, šetalo ulicama. Ja sam vodio svog prijatelja Sama živoderu. Što smo se više približavalí, sve sam se više strašio.

Možda će mu ipak napraviti nešto, nešto strašno, razmišljao sam - a možda neće, možda... tko bi to znao... Pero je ipak živoder... Neće, neće mu ništa napraviti, tata je obećao...

Sam nije predosjećao opasnost. Nestašno je skakutao pokraj mene i pratio me u stopu, a nije znao, nije imao pojma da ga vodim živoderu koji ga je jučer hvatao i pred kojim je morao bježati da spasi život.

Stigli smo. Sam nije pokazivao nikakve znakove straha. On, jadnik, još ne zna što mu se sprema. Ušli smo u čekaonicu. Tu mi je bilo nekako lakše jer je čekaonica bila prepuna raznih pasa i njihovih gospodara. Strah je za trenutak nestao, a onda se vratio kada sam video da svi psi imaju ogrlice. Jedino je Sam nije imao. Došlo mi je da pobjegnem van i spasim Sama, ali nisam. Tata je obećao, hrabrio sam se i sjeo na klupu. Sam je sjeo na pod pokraj mojih nogu. Ostali psi u čekaonici su lajali, režali jedni na druge, trgali se na, lancima. Vlasnici su morali držati na krilima svoje manje pse da ih ne dohvati koji veći. Jedino je Sam, iako nije bio na lancu, mirno sjedio.

- Oh, krasnog li psa - rekla je jedna gospođa koja je držala na krilu svoju kržljavu pudlicu. - Dječače, kako mu je ime?

- Sam - rekao sam ponosno.

- Oh, kako je krasan, mora da je skup - divila se gospođa - Sam, ps-ps, odi Sam!

Sam ju je odmjerio od glave do pete i ostao sjediti.

- Iz kojeg je kotilišta tvoj Sam, dječače? - pitala je gospođa smiješći se Samu.

- Molim? - pogledao sam je zbumjeno. - Kotilišta?

- Da... oh, mora da su mu roditelji neki šampioni - uzdisala je gospođa.

- Sigurno jesu - znalački sam kimnuo glavom i isprsio se od sreće.

- Kako mu se zove otac? - pitala je gospođa ne prestajući se smiješkati Samu.

- Otac? Čiji otac?
- Pa, Samov.
- Pojma nemam - slegao sam ramenima.
- Zar, zar on nije rasni? - gospođa me užasnuto pogledala.
 - Pa, možda i je... ne znam - rekao sam.
 - Oh - uzdahnula je gospođa i okrenula se na drugu stranu prigrlivši svoju zakržljalu pudlicu. Više nije ni pogledala Sama kao da joj je prešao biti lijep.
- Sam je mirno sjedio na podu.
- Došao si - trgne me Perin glas. Pored mene je stajao Pero smiješći se. - Došli ste.

Pogledao sam u Peru, pa u Sama. Sam je mirno sjedio. Pero je pomilovao Sama, a Sam je i dalje mirno sjedio kao da jučer nije bježao od tog istog životadera. Sam nije slutio opasnost, ali ja, ja se nisam tako lako dao prevariti. Perino milovanje sam protumačio kao zavaravanje protivnika. Sad ga miluje, a kad dođe trenutak onda... hop! Ali neće! Ja mu neću dopustiti. Odlučio sam da budem na oprezu.

- Uđite - pozvao nas je Pero u posebnu prostoriju. To me još više uplašilo. Zašto nas poziva u sobu gdje nema nikoga? Možda zato da nitko ne vidi što će se dogoditi, mislio sam.

- Pozvao sam vas ovamo - objašnjavao je Pero kao da je čuo moje misli - jer sam htio porazgovarati s tobom.

- Nećeš mu ništa napraviti? - pitao sam.
- Možeš mi vjerovati - tužno se nasmiješio Pero.

Nešto, nešto mi je govorilo da mu mogu vjerovati, da mu moram vjerovati, a i Sam mu je, čini se, vjerovao jer je bio miran kao da nije u društvu jednog životadera.

- Ti znaš da i ja imam kod kuće psa - rekao je Pero.
- I moj je pas bio latalica. Uhvatio sam ga na poslu, zavolio ga i odnio kući. Sada čuva moju kuću...
- A... drugi psi koje uhvatiš?
- A drugi psi... Mora se - Pero je slegnuo ramenima.
- Ne može se dopustiti da grad preplave psi latalice, a ja ne mogu sve pse odvesti kući. Kuća bi mi bila puna pasa pa ja ne bih mogao ni ući.
- Pa... ali ipak...

- Meni je stvarno drago što ćeš se ti brinuti o ovom psu. Lijep je, kako mu je ime? Zaboravio sam.
- Sam - rekao sam, a Sam je načulio uši.
- Lijep pas nema što, dovedi ga ovamo - rekao je Pero pokazujući stol. - Moraš ga držati da me ne ugrize.

- Što ćeš mu napraviti? - vrисnuo sam.
- Ništa, ne boj se - umirivao me Pero - vjeruj mi.
- LI redu - pristao sam. - Sam, popni se!

Sam se popeo na stol i legao. Bio je miran kao da zna što ga čeka.

- Ovo je čudo od psa - začudio se Pero. - Obično psi reže i otimaju se, neki i ugrizu, a ovaj ništa. Ako bude takav i do kraja pregleda, stvarno je pas nad psima.

Došao je veterinar, navukao rukavice i počeo pregledavati Sama. Gledao mu je kožu ispod dlake, otvarao mu usta, a Sam je sve to podnosio bez protivljenja.

- Zdrav je - rekao je veterinar na kraju.
- Treba li ga cijepiti? - pitao je Pero.
- Treba - odgovorili veterinar.

Pero se okrenuo prema meni. - Bit će sve u redu, samo će dobiti injekciju.

Pogledao sam veterinara. Ovaj je upravo vadio

injekciju. Protrnuo sam kad sam vidio dugu, dugu tanku iglu. Užas! Tu igletinu će zabosti Samu u tijelo. Sav sam se naježio.

- Držite ga - rekao je veterinar i Pero je čvrsto primio Sama.

- Ne boj se, Sam - hrabrio sam ga - nije to ništa, samo jedna injekcija, malo te ubode, boe, i gotovo. Nije to ništa... boe i gotovo. I ja sam dobio injekciju... ne jednu, dobio sam puno injekcija. To ne boli jako... samo malo.

Ne znam da li sam hrabrio Sama ili sebe. Strašno je primati injekcije, ali još je strašnije gledati kako bespomoćan pas prima injekciju, gledati kako se duga, duga tanka igla zavlači pod njegovu kožu.

Sam je, začudo, vrlo dobro podnio primanje injekcije.

Samo je stisnuo oči i malo, sasvim malo

zaviljio. Nije se otimao

ni pokušavao ugristi.

,

- Evo, gotovo je - rekao je veterinar.
Sam je skočio sa stola i došao do mojih nogu.
Odahnuo sam. Napokon sam bio siguran da mu se
neće ništa loše dogoditi. Bio sam sretan.

- Do viđenja - potrčao sam prema izlazu.
- Hej! Kud žuriš? - zaustavio me Pero.

Stao sam i pogledao ga.

- Imam nešto za tvog Sama - rekao je.
- Što?
- Gledaj - rekao je Pero i pokazao ogrlicu s pločicom.

Gledao sam Peru kako mi pruža ogrlicu i sjetio se svega što sam mislio i govorio o njemu. Kako sam samo mogao? ... Kako sam mogao biti takav prema njemu, a on je oduvijek bio dobar prema meni? Bio mi je prijatelj... a ja, ja sam ga se odrekao kao da je najlošiji čovjek na svijetu... Zelio sam ga zamoliti da mi oprosti, reći mu da sam pogriješio... Nisam mogao. Stajao sam nepomičan i gledao ga kako mi pruža ogrlicu. Osjećao sam da mu moram nešto reći, ali nisam mogao.

- Ne moraš ništa reći - rekao je Pero'd potapšao me. Uzeo sam ogrlicu i stavio je Samu oko vrata. Htio sam mu zahvaliti... htio sam mu nešto reći. Nisam mogao. Možda mu nisam ni morao reći. Znao je on.

- Jesmo li ponovo prijatelji? - pitao me.
- Jesmo.
- Evo ruke za pomirenje!
- Evo ruke! - rekoh veselo.

Rukovali smo se živoder Pero i ja, a onda sam istrčao van. Sam je istrčao za mnom.

RJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI

ala	uzvik
analiza	(grč.) raščlanjivanje, metoda naučnog istraživanja putem rastavljanja nekog predmeta na njegove najjednostavnije sastavne dijelove.
barba	(tal.) — stric, ujak, brada; u primorskim krajevima uobičajen naziv za starije muškarce, i moreplovce, bez obzira na godine.
barka	(tal.) — lađica, brodić, čamac. (Ovo je dakako udomaćena, naša riječ. Ali dobro je znati njen izvor; on govori o povijesti jugoslavenskih primorskih krajeva, a isto tako o bratstvu različitih jezika.)
bura	(tal.) — jak hladni vjetar sa sjevera, puše s kopna na more.
formacija	(lat.) — oblik, sklop, sastav; vojnički odred, odjeljenje.
galija	(tal.) — starinski brod na vesla kojeg pokreću mnogi veslači. Ponekad su veslali za osobnu korist, učestalije pod prisilom kazne, radi učinjenih djela. Venecijanska Republika koristila je veslače iz naših krajeva, najčešće pod prisilom oružja.
heroj	(grč.) — danas junak uopće, a osobito onaj koji se istakao izvanrednim djelima i najnesebičnijom požrtvovnošću (prvotno na bojnom polju, a kasnije i na području javnog života u mirno doba).
hipnotiziran	(grč.) — san; označava čovjeka kojeg je drugi čovjek doveo u neku vrstu sna. <i>Uspavani</i> se pokorava uspavljivaču. Kažu da se uspavljivač koristi snagom svog pogleda i prenosi <i>san</i> očima hipnotiziranog .
komotan	(lat.) — udoban, širok, prostran, zgodan, ugodan, prijatan,
kapitan	(tal.) — kapetan a označava glavnog na brodu, između ostalog,
navigati	(tal.) — ploviti i upravljati plovilom.
pantera	(grč.) — krvoločna zvijer iz porodice mačaka; ponekad naziv za sve snažne pripadnike porodice mačaka — lav, tigar, leopard, puma, jaguar.
pijaca	(tal.) — tržnica ili trg; tržnice su se nalazile uglavnom po trgovima.
vaza	(tal.) — označava nekoliko vrsta posuda, ne samo posudu za cvijeće.
žbuka	građevinski materijal kojim se, na primjer prekrivaju opeke. Dobiva se miješanjem pijeska, cementa i vode.

B i l j e š k a : U pripovijetki *Početak plovidbe* mnoge se poznate riječi koriste u čakavskom narječju. Lipi—lijepi, čini—cijeni, sidija—sjedio, pojia—pojeo, dite—dijete. Njih ne treba posebno opisivati, jednako kao ni upitnu zamjenicu *ča* odnosno *ki* što

dolazi iz talijanskog a može značiti što, odnosno tko. Učestalo govorenje samoglasnika e u pripovijetki odgovara njegovoj upotrebi u primorskim krajevima. U talijanskom taj e predstavlja sadašnje vrijeme pomoćnog glagola *biti*; u razgovoru se koristi za potvrđivanje.

O PISCU

ZLATKO KRILIĆ rođen je 1955. godine u Osijeku. Prvu knjigu priča za djecu *Prvi sudar* objavio je 1979. godine. Poslije nje objavio je knjige *Čudnovata istina* (1982), za koju je dobio nagradu »Ivana Brlić-Mažuranić«, *Početak plovidbe* (1982), za koju je dobio nagradu »Grigor Vitez«, *Veliki zavodnik* (1984), nagrađenu nagradom »Sedam sekretara SKOJ-a«, i *Zabranjena vrata* (1985). Napisao je i više drama za televiziju, radio, kazalište i lutkarsko kazalište. Živi i piše u Zagrebu.